

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

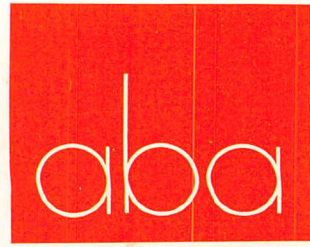
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og
Arkiv

Årsskrift 1985

**Arbejderbevægelsens
Bibliotek og
Arkiv**

Årsskrift 1985

ABA 1986

Indhold

Provokation. Af *Max Harvøe* / 3

Virksomheden 1985. Af *Børge Pedersen* / 6

Bibliografi over dansksproget litteratur om Den spanske
Borgerkrig. Af *Hannah Lindén* / 8

Arbejdererindringer. Erfaringer fra en studiekreds.
Af *Børge Pedersen* / 13

Mellem Klassesolidaritet og politisk kritik. Social-Demokraten og
mordene i Chicago. Af *Gerd Callesen* / 15

Ernst Christiansens private arkiv. Af *Eva Christiansen* / 22

C.N. Hauge og historien om en ministermødeprotokol
Af *Henning Grelle* / 26

Jubilæumsskrifter 1984-1985. Af *Hannah Lindén* / 34

Trykte og utrykte afleveringer til ABA i 1985. Af *Karen Pedersen* og
Henning Grelle / 38

Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalg / 42

Arbejdermuseet / 43

© by ABA, 1986

Rejsbygade 1, 1759 Kbh. V.

Tlf. 01 24 15 22

Redaktion, layout og produktion: ABA

Oplag: 4500

Printed in Denmark 1986

ISSN: 0900-2723

Forsiden: Fra ABAs samling af spanske (Republikken) borgerkrigsplakater.

Bagsiden: Bladtegneren Djalmar Christoffersens farvelagte tegning af den franske socialist Jean Jaures (myrdet 1914) blev anvendt som udstillingsplakat i anledningen af udstillingen om Den internationale socialistiske kongres i København. Plakaten kan købes ved henvendelse til Arbejdermuseet. Tlf. 01-13 01 52.

Provokation

Frustreret, Frustration, Identitetskrise er nye ord, der i disse år er blevet meget almindelige.

De bruges i omtalen af en ulykkelig menneskelig tilstand.

Den er ikke en egentlig sygdom, men opleves måske som noget endnu værre. Gør mere ondt – uheldelig – ødelæggende for ens liv.

Åbenbart kender man ingen medicin eller behandling, siden ordene bruges mere og mere.

Med større og større klagende lyd på.

Og dog, – der er jo et godt, gammelt dansk ord herfor, der er meget bedre: nemlig Rodløs.

Og i det ord konstateres sygdommens art.

Og i det ord findes vejen til helbredelse.

Og i ABA, på Arbejdersmuseet og på Kommunebiblioteket finder man den bedste medicin at begynde kuren med.

Og med lidt hjælp derfra og andre kan man selv gennemføre kuren og komme ud af den smertefulde tilstand.

Og måske endog komme frem til et endnu bedre liv, end der ellers var udsigt til.

Sygdommen skyldes fejl hos omgivelserne i opdragelsen, i udviklingen af barnets – det unge menneskes: syn på, opfattelse af og viden om sig selv.

Om, hvad de kan vente sig af livet.

Ulykken er, at vi igennem en hel del år har givet de unge, der voksede op et falsk billede af dem selv og det liv, der forestod dem.

Eller måske slet ikke har givet dem et begreb om, hvad livet egentlig er.

I bedste fald et meget overfladisk begreb.

De ansvarlige for sygdommens opståen er især de politikere og reklamefolk, der i een uendelighed bilder de unge ind, at de er nogen pokkers nogen.

Og gør forældrene til nogle uvidende »oldsager«.

De kom bladan i forbindelserne mellem børn, forældre og bedste-forældre. Dræbte de rodforbindelser, mange mennesker i dag savner så frygteligt.

Menneskets særkende, – den meget lange yngelpleje blev ødelagt på flere måder.

Ulykken forstærkedes af, at man fjernede de fag i skolen, der kunne give de unge mennesker et dyberegående billed af livet. Og en morallære, de kunne støtte sig til.

Om det medmenneskelige.

Uden at kunne sætte noget tilstrækkeligt stærkt istedet.

Alle rodforbindelser visnede.

Ungdommen kan det hele selv – de er jo unge!

Når livet så ikke går så smart og strygende – snarere tværtimod – så går mange i stykker på det. Kalder det Frustration – Identitetskrise – bebrejder samfundet, fortiden alt.

Skønt den egentlige årsag er deres egen uvidenhed, umodenhed.

De har ingen rødder, at suge kræfter fra –.

I ABA, i Arbejderbevægelsen og på Arbejdermuseet ligger der kræfter, som kan bruges til at indhente det forsømte.

Give Rødder. Vise dem deres liv i en større sammenhæng.

Give kræfter til at stride sig igennem. Der er mange veje at gå.

Løsenet – stikordet – Password er:

*Vær med ·
menneske*

Mine forældre var ganske almindelige, grå hverdagsmennesker som tusinder andre.

De blev aldrig til noget stort fint eller kom til at eje noget.

Tværtimod prøvede de virkelig alt: sorg – nød – modgang.

Alligevel døde de i sikker overbevisning om, at de havde levet et godt og indholdsrigt liv.

De havde været med til at udrette noget stort.

Mine forældre kom til byen som unge.

*Oplevede alle de svære år uden at få medlidenhed med sig selv.
De kendte livet.*

I stedet var de med alle de steder, hvor der var et arbejde at gøre, for at komme af med de dårlige forhold.

De var med i fagforeningen, i partiforeningen og i kolonihavebestyrelserne.

Også der, hvor der var festligt, og der hvor vi kunne opleve noget nyt.

Vi var virkelig med altid, især hvis det var gratis.

Det var den »medicin«, der førte familien igennem de svære kriser.

Man oplevede, at man var med til at udrette noget.

Man var noget. Man var det, som man sandfærdigt måtte være, når man vidste, hvorfra man kom. Hvem man var. Hvad man kunne.

Kendte sine rødder – og selv kæmpede for at vokse videre, ved at være med der, hvor livet vokser.

Frustrationer, identitetskrise og alt det der var ukendte sygdomme.

Fortæl alle der i dag lider af disse sygdomme, hvordan de kan komme af med dem og komme videre: Og såmænd også mange andre.

**Ved at være med
menneske.**

Max Harvøe

Ungdomsformand i 20 år.

Der var jeg med – og det er derfor jeg føler mig så ung, selv nu hvor jeg skal pensioneres.

Virksomheden 1985

I en kort gennemgang af, hvad der skete i ABA i 1985, er det naturligt at starte med udsendelsen af Årsskriftet – 84. Det var 75-års jubilæet, som hos os fødte den – vil nogen måske synes – ambitiøse tanke at lave et årsskrift og sende det til samtlige organisationer i arbejderbevægelsen. Det koster jo penge. Den side af sagen klarede vi ved at bruge første års afkast fra Walthers Legat. Årsskriftet kom i et oplag på 4.500, og vi har fået mange positive tilbagemeldinger, som tyder på, at det er blevet læst. Vi har derfor besluttet at gøre det til en fast tilbagevendende begivenhed.

I 1910 var København vært for »Internationales 8'Kongres«. 75-året for denne begivenhed blev markeret ved en udstilling på Arbejdermuseet. Forarbejdet til denne blev lavet i et tæt samarbejde mellem ABA og museet. Udstillingen blev præsenteret ved et festligt arrangement den 28. august, hvor bl.a. Anker Jørgensen talte. Den blev i tiden 28. august – 2. oktober set af ca. 14.000 besøgende.

På en særbevilling fra LO arbejder vi på et video-projekt, som skal resultere i en række portrætter af kendte og ukendte personer fra arbejderbevægelsen. Udover LO har Sparekas-

Fra udstillingen i Arbejdermuseet. Den internationale socialistiske kongres i København, 1910. Parti fra Skodsborg.

sen SDS's gavefond ydet 50.000 kr. til formålet. Det er selvfølgelig tanken, at de færdige resultater skal stilles til rådighed for bevægelsens forskellige grene i oplysnings- og undervisningsøjemed. Når der er fastlagt rammer og regler herfor, vil vi nærmere orientere.

Et ekstra bestyrelsesmøde i marts -84 besluttede, at ABA i samarbejde med Fremad og AOF's forlag skulle udgive en serie på dansk om andre landes arbejderbevægelser. Siden har en redaktion bestående af Steen Bille Larsen fra Det kongelige Bibliotek, Dorrit Andersen fra Rigsarkivet og Gerd Callesen og Børge Pedersen fra ABA arbejdet med sagen. Serien vil i første omgang omfatte 13 bind (hæfter) med et sidetal varierende mellem 48 og 80 sider. De første 3-4 bind skal udkomme i april-maj 86.

I november blev Jens Engbergs »Den Internationale Arbejderforening for Danmark« præsenteret for pressen og andre interesserede ved et arrangement på ABA's læsesal. Bogen er udgivet af S.F.A.H. (Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie) og ABA – med støtte fra Statens humanistiske forskningsråd og LO's oplysningsfond. Bogens undertitel er: »Aktstykker til belysning af statsmagtens kamp mod den tidlige arbejderbevægelse i Danmark fra aug. 1871 til slaget på fælleden i maj 1872«. Udover at være et stykke smukt boghåndværk er den en spændende gyser.

ABA slås med pladsproblemer – både på biblioteks- og arkivside. Egentligt ganske naturligt, da mængden af arkivmateriale jo stadig vokser, og bogbestanden ligeså naturligt konstant øges. For ikke at tale om kravet til serviceydelser, der jo vokser proportionelt med arkiverne. Så skal vi leve op til vort formål, må vi stadig søge nye løsninger på pladsproblemer-

ne. Det har vi i -85 arbejdet intenst på. Det har resulteret i en plan for kælderens, som i korte træk går ud på: 1. At flytte dele af den socialdemokratiske presse i depot. Rigsarkivet har venligst lånt os 400 hyldemeter i deres depot i Glostrup, og her har vi i januar flyttet bl.a. den fynske presse ud. Det rum, hvori den hidtil har været opbevaret, sættes i stand, og skal fremtidig bruges til en forsvarlig opbevaring af ca. 500 faner og bannere. 2. I den store kælder nedlægges de faste reoler og erstattes af 1250 hyldemeter kompaktreoler. Dette indebærer en bedre opbevaring og er samtidig en bedre udnyttelse af pladsen. 3. Før opstillingen af kompakt-anlægget skal kælderens scheines op med maling, og ny belysning skal installeres.

Når denne renovering er tilendebragt, regner vi med, at vore pladsproblemer – for arkivets vedkommende – er løst for de næste 10-15 år. For 2. salen og biblioteket har vi nogle planer, som vil kunne løse problemerne her. Disse (problemerne) går først og fremmest på mangel på arbejdspladser (skriveborde – og steder at anbringe disse). Vi bestræber os på i løbet af -86 at klare også de problemer.

Lidt statistik:

Hjemlån af bøger 5.760 heraf gennem andre biblioteker 514. Til ABA's læsesal ekspederedes 3.879 bind og arkivenheder 2.214. Til andre biblioteker ekspederes 207 arkivenheder. Udlån af billeder og plakater 2.106. ABA's plakatsamling er på ca. 1300 danske og 500 udenlandske – hertil kommer ca. 500 nytillkomne, som endnu ikke er registrerede.

Billedarkivet er i 1985 øget betragteligt og rummer nu ca. 30.000 billeder (fotos).

Biblioteket har i 1985 modtaget 23 universitets-specialer.

Bibliografi over dansksproget litteratur om den spanske borgerkrig

I juli 1936 brød den spanske borgerkrig ud. Modsætningerne i Spanien mellem borgerskabet på den ene side og arbejderne på den anden var kulmineret. Men udover denne grundlæggende modsætning var der konflikter mellem republikanere og monarkister, mellem socialdemokrater og anarkosyndikalister, mellem »gud og hvermand«. Borgerkrigen varede til 1939 og endte med republikkens og demokratiets nederlag til den spanske falangisme under ledelse af general Franco.

Den internationale arbejderbevægelse støttede på forskellig måde de kæmpende spanske arbejdere, bedst kendt blev de frivillige Internationale Brigader. Mange tusinde støttede på denne måde republikken i sin kamp mod fascismen, deriblandt flere hundrede danske.

I 50-året for borgerkrigens udbrud mindes denne indsats overalt i verden. ABA udgiver således i sin serie »International arbejderbevægelse« et hæfte af Palle Jørgensen om »Arbejderbevægelsen i Spanien – en historie skrevet med blod«.

Bibliografien medtager bøger, dele af bøger, pjecer, særnumre af tidsskrifter, tidsskriftsartikler samt specialer.

Hvad angår tidsskriftsartikler er der kun medtaget artikler fra årene 1936-39 fra følgende tidsskrifter: Clarté, Kulturkampen, Tiden samt Socialisten.

Emnemæssigt dækker bibliografien litteratur omhandlende den spanske borgerkrig, spaniensfrivillige og hjælpearbejdet samt litteratur der tager sit udgangspunkt i den spanske borgerkrig. Enkelte skønlitterære værker er også medtaget.

Kun litteratur som findes på ABA og Det kongelige Bibliotek er medtaget – dvs. at dette ikke er en fuldstændig fortegnelse over dansksproget litteratur om den spanske borgerkrig, men må betragtes sådan hvad angår venstrefløjens udgivelser om den spanske borgerkrig.

Bibliografien er opdelt i fire afsnit: 1. samtidige udgivelser (bøger/pjecer), 2. samtidige udgivelser (tss. artikler), 3. udgivelser efter borgerkrigen og 4. utrykte specialer. Indenfor hvert afsnit er indførslerne opstillet alfabetisk.

Samtidige udgivelser – bøger/pjecer

- Cox, Geoffrey:* Madrids forsvar. – Kbh.: Fremad, 1937. – 181 s.
- Danske frivillige i Spanien.* – Kbh.: Arbejderforlaget, 1937. – 40 s.
- Dimitroff, Georgi:* Det spanske folks heroiske kamp gennem to aar. – Kbh.: Arbejderforlaget, 1938. – 19 s.
- Goebbels, J.:* Sandheden om Spanien. Tale paa Rigspartidagen i Nürnberg af Rigsminister Dr. Goebbels. – Berlin, 1938. – 31 s.
- Hjælp de spanske børn!* Udg. af Komiteen til Hjælp for nødlidende spanske Børns Ophold i Danmark. – 1938. – 8 s.
- Nexø, Martin Andersen:* Spanien. – Kbh.: Arbejderforlaget, 1937. – 32 s.
- Nordstrøm, Oscar:* Sandheden om Spanien. – Slagelse: Eget forlag, 1938. – 15 s.
- Pitcairn, Frank:* Reporter og soldat i Spanien. Med et forord af Ralph Bates. – Kbh.: Monde, 1937. – 127 s.
- Rand, Knud:* Forudsætningerne for den spanske borgerkrig. Tiden fra 1929-1936. Særtryk af Danmarks Handels- og Søfarts Tidende. – 1939. – 23 s.
- Schlager, Felix:* Diplomat i det røde Madrid. – Kbh.: Jespersen og Pio, 1939. – 231 s.
- Schrøder, Fritz:* Bomber over Barcelona. – Kbh.: Schønberg, 1939. – 138, 16 s.
- Seidenfaden, Erik:* Borgerkrig i Spanien. Revolte – Revolution – Krig. – Kbh.: Kulturforlaget, 1937. – 145 s.
- Spanien.* Udgivet af danske søfolk. – 1937. – 4 s.
- Spanien kæmper.* – Kbh., 1936. – 16 s.
- Spanien skaber enhed.* Kommunistisk og Socialistisk Ungdomsinternationales møde med den spanske ungdom 4. juli 1937 i Madrid. Taler af Santiago Carillo, Michael Wolf, Erik Ollenhauer. – Kbh.: DKU: Arbejderforlaget, 1937. – 24 s.
- Spaniens arbejdere kræver:* International samling. – Kbh.: Arbejderforlaget, 1937. – 16 s.
- Spaniens børn sulter.* Giv dem mad, hjælp os dertil. Udg. af Amager-Cirklen. – 1939. – 1 blad.
- De spanske biskoppers fælles brev til hele verden om krigen i Spanien.* – 1938. – 28 s.

- Spanske børn i Danmark, 1937-1938.* Til erindring om opholdet i Danmark. – Kbh., 1938. – 16 s.
- Storgaard, Einar:* Spanien. Land og Folk. Trykt som manuskript. – Kbh., 1937. – 8 s.
- Storgaard, Einar:* Spanien, Land og Folk. – 1937. – 16 s. (Grundrids for folkelig Universitetsundervisning, nr. 426).
- Winding, Ole:* Spanien i nærbilleder. – Kbh.: Monde, 1937. – 196 s.

Samtidige udgivelser – tidsskriftartikler

Andersen, Niels: Spanien bag fronten. – i: Clarté, nr. 2, marts 1937. – Side 5-7.

Azana, Manuel: Præsident Azana om Spaniens frihedskamp. – i: Kulturkampen, nr. 2, april 1937. – Side 19-23.

Berg, Olaf: Det afgørende frontafsnit. – i: Tiden, nr. 2, februar 1937. – Side 41-49.

Berg, Olaf: Vil det lykkes –? – i: Kulturkampen, nr. 2, april 1937. – Side 3-6.

Boserup, Mogens: Er Spanien moden til en revolution? – i: Clarté, nr. 4, maj 1937. – Side 5-7.

Branting, Georg: Spanien – hvor demokratiets skæbne afgøres. – i: Kulturkampen, nr. 5-6, december 1936. – Side 40-44.

Comorere: Katalonien i den nye etape. Det forenede socialistiske parti viser vejen. – i: Tiden, august 1937. – Side 256-261.

Enquete om borgerkrigen i Spanien. – i: Kulturkampen, nr. 2, marts 1938. – Side 3-15.

Folkefrontens og enhedens Spanien. – i: Tidens aktuelle Spørgsmaal, nr. 2, 1938. – 62 s.

Hansen, Villum: Hvilken vej gaar Spanien? – i: Clarté, nr. 6, september 1937 – Side 13.

Jørgensen, Jørgen: Pressens Radioavis og Spanien. – i: Kulturkampen, nr. 2, april 1937. – Side 7-8.

Lund, Sigvard: Brev fra Spanien. – i: Kulturkampen, nr. 3, april 1938. – Side 8.

Magtkampen i Spanien. – i: Clarté, nr. 1, oktober 1936. – Side 2-3.

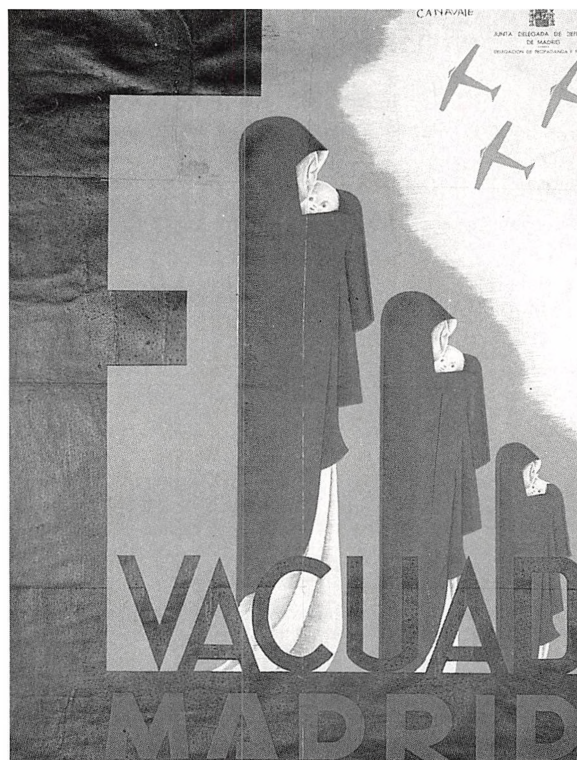
Meurling, Per: Det sande Folkeforbund. – i: Clarté, nr. 4, maj 1937. – Side 1-3.

Møller, Poul: Læren af den spanske borgerkrig. – i: Clarté, nr. 5, september 1939. – Side 14-22.

Nørlund, Ib: Det kan nytte! Folkefronten sejrer i Spanien og Frankrig. – i: Tiden, maj 1936. – Side 162-168.

Nørlund, Ib og Erik Schmidt: Vejen frem i Spanien. Folkefronten – en forudsætning for socialismen. – i: Clarté, nr. 2, marts 1937. – Side 7-10.

Permin, Torben: Borgerkrigen i Spanien. Et tilbageblik. – i: Socialisten, nr. 10, oktober 1936. – Side 321-330.

»Evakuer Madrid«. Fra ABAs samling af borgerkrigsplakater.

Permin, Torben: Snigmordet paa Spanien. – i: Socialisten, nr. 11, november 1936. – Side 357-359.

Permin, Torben: Den spanske frihedskrig. – i: Clarté, nr. 4, juni 1938. – Side 25-29.

Det republikanske Spaniens soldater i franske fangelejre. Et brev til »Kulturkampen«. – i: Kulturkampen, nr. 4-5, 1939. – Side 21.

Rohde, Peter P.: Spanien, demokratiets vogter. – i: Kulturkampen, nr. 4, september 1936. – Side 29-30.

Den spanske borgerkrig og den spanske revolution. En oversigt udsendt af den internationale kommunistiske opposition. – i: Information. Tidsskrift for kommunistisk Politik. Sænummer september 1936. – 8 s.

Dansk plakat fremstillet til hjælpearbejdet. Matteotti-Fonden var oprettet i 1933 og havde som primært formål at støtte og yde hjælp til emigranter og andre ofre for de fascistiske diktaturer. (ABA)

Udgivelser efter borgerkrigen

- Anarkismen.* En antologi. Af Bakunin, Kropotkin, Malatesta m.fl. Ved Chr. Mailand-Hansen. – Kbh.: Rhodos, 1970. – 229 s. – heri: Spanien i 1930'erne. – Side 155-221.
- Andersson, Kent Åke:* Den spanske revolution. Beretning om den spanske arbejderklassens kamp fra 1936-1939. – Kbh.: Socialistisk Arbejderforlag, 1984. – 16 s.
- Barea, Arturo:* Den blodige vej. – Kbh.: Gyldendal, 1964. – 284 s.
- Barea, Arturo:* Oprøret. – Kbh.: Schultz, 1947. – 428 s.
- Barea, Arturo:* Smedjen. – Kbh.: Gyldendal, 1964. – 293 s.
- Bast, Jørgen:* Hvem vinder i Spanien? – Kbh.: Linderholm, 1948. – 84 s.
- Brigadas Internacionales.* Frihed, fred, ære. 17. oktober 1936 – 17. oktober 1946. Ved festen paa 10-aarsdagen for Brigadens stiftelse. – 1946. – 12 s.
- Claudin, Fernando:* Krisen i den kommunistiske verdensbevægelse. Fra Komintern til Kominform. – Århus: Modtryk, 1977-78. – 2 bd. – heri: om den spanske borgerkrig. – Side 196-237.
- Chomsky, Noam:* Amerikas magt og de nye mandariner. – Kbh.: Gyldendal, 1970. – 2 bd. – heri: om den spanske borgerkrig. – Side 76-126.
- Dokumenter til den spanske arbejderklassens og arbejderbevægelses historie 1880-1976.* Redigeret af Anders Gantriis m.fl. – Århus: Modtryk, 1977. – 166 s. (Særnummer 1 af Den jyske Historiker).
- Enzensberger, Hans Magnus:* Anarkiets korte sommer. Buenaventura Durrutis liv og død. – Kbh.: Gyldendal, 1973, – 272 s.
- Eriksen, Inge:* Ni liv. Beretninger fra anarkiets lange sommer. – Kbh.: Beboertryk, 1977. – 63 s.
- Fuglsang, Villy:* »Pasaremos«. Vi slår os igennem – Ålborg: Danmarks kommunistiske Parti, Nordjysk distrikt, 1981. – 110 s.
- Fuglsang, Villy:* Som jeg husker det. – Aalborg: Aalborghus, 1985. – 178 s. – heri: om den spanske borgerkrig. – Side 91-111.
- Hemingway, Ernest:* Femte kolonne og fire noveller fra den spanske borgerkrig. – Kbh.: Hasselbalch, 1970. – 181 s.
- Hemingway, Ernest:* Hvem ringer klokkerne for. – Kbh.: Schultz, 1941. – 2 bd.
- Ibaruri, Dolores:* Den eneste vej. La Pasionarias erindringer. – Kbh.: Tiden, 1979. – 406 s.
- Kari, Leo:* De danske spaniensfrivillige. Indledning ved Erik Reske Nielsen. – Kbh.: Rosenkilde og Bagger, 1952. – 206 s.
- Koestler, Arthur:* Dialog med døden. – Kbh.: Branner, 1948. – 184 s.
- Kollektiviseringer:* CNT: selvstyre og selvforvaltning i Spanien under borgerkrigen. – Kbh.: Beboertryk, 1978. – 48 s.
- Nexø, Martin Andersen:* Spanien. – 2. oplag. – Kbh.: Tiden, 1975. – 30 s.
- Orwell, George:* Hyldest til Catalonien. – Kbh.: Gyldendal, 1975. – 231 s.

Petersen, Albert: Aldrig forgæves. – Kbh.: Modtryk, 1982. – 237 s. (Roman om de danske spaniensfrivillige – bygger på historiske kendsgerninger).

Petersen, Carl Heinrich: Kommunismens kættere. – Kbh.: Munksgaard, 1964. – 134 s. – heri: Borgerkrigen i Spanien. – Side 113-130.

Reske-Nielsen, Erik: Spanien. Republik og Francostyre 1931-1948. Udgivet af Institut for Historie og Samfundøkonomi. – Kbh.: Munksgaard, 1949. – 323 s.

Reske-Nielsen, Erik: Den spanske borgerkrig. – Kbh.: Gyldendal, 1962. – 192 s.

Revolution og kontrarevolution i Spanien fra 1800 til 1976. – i: Den jyske Historiker, nr. 8, 1976. – 266 s.

Rundberg, Arvid: En svensk arbejders erindringer. – Kbh.: Tiden, 1978. – 157 s. – heri: om den spanske borgerkrig. – Side 42-74.

Spanien. En materialesamling. Breve fra en dansk trotskist i Spanien. Det moderne Spaniens økonomiske struktur. Die spanische Niederlage. – Kbh., 1942. – 15, 8, 35 s.

Den spanske borgerkrig 1936-39. Revolution og fascisme. Redigeret af Sven Brodersen og Svend Åge Karup. – Kbh.: Munksgaard, 1980. – 64 s.

De spanske børns ophold i Danmark og Frankrig. Beretning fra Komiteen for spanske børns ophold i Danmark. Udgivet af Arbejdsudvalget. – Kbh., [1940]. – 23 s.

Thomas, Hugh: Den spanske borgerkrig. – Kbh.: Fremad, 1962. – 2 bd.

Tómas-Escalada, Juan: Den spanske borgerkrig og revolution: 1936-1939. En annoteret katalog (med indholdsnoter) over bøger, dele af bøger og pjecer udgivet i perioden 1936-1945 og som findes på danske biblioteker. – Kbh., 1975. – VII, 129, [51] s.

Specialer

Bagge Hansen, Marianne: Demokratidebatten i den danske presse: belyst ud fra tre avisers behandling af den spanske borgerkrig 1936-39. Af Marianne Bagge Hansen, Kim Bidstrup og Ole Gleerup. – Kbh., 1984. – 3 bd. (Speciale ved Danmarks Biblioteksskole, sektion II).

Buch Jakobsen, Erik: Udviklingen af den libertære socialismes ideer om social revolution fra M. Bakunin til den spanske anarkosyndikalisme... og dens praksis i den

social revolution under den spanske borgerkrig. – Århus, 1975. – 109 s. (Speciale ved Institut for Statsvidenskab, Århus Universitet).

Fra Nørrebro til Barcelona: et projekt om et stykke glemt Danmarkshistorie: de danske spaniensfrivillige / udarbejdet af Peter Fritzen... [et al.]. – Roskilde, 1985. – 102 s. (Speciale ved Roskilde Universitetscenter).

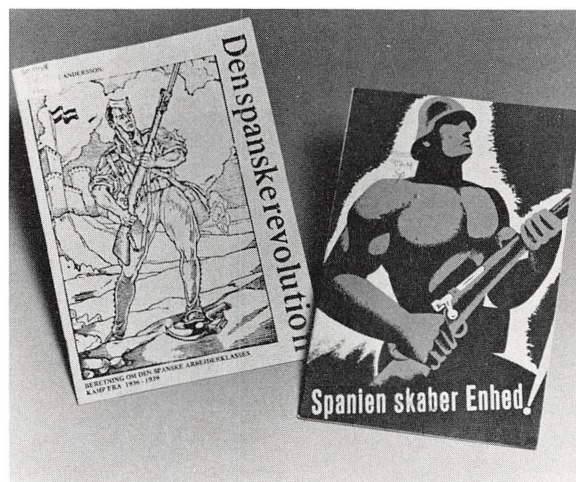
Hansen, Kjeld Arne: Socialdemokratiets internationalistiske solidaritet i 1930'erne. Socialdemokratiets Spanienspolitik 1936-1939. – Roskilde, 1980. – 152 s. (Speciale ved Roskilde Universitetscenter).

Jørgensen, Flemming: Industrikollektiveringerne i Katalonien under den spanske borgerkrig. – Århus, 1981. – 101 s. (Speciale ved Historisk Institut, Århus Universitet.)

Jørgensen, Palle: De spanske arbejderorganisationers teori og praksis under den spanske borgerkrig 1936-1939. – Århus, 1979. – 3 bd. (Speciale ved Institut for Statskundskab, Århus Universitet).

Komintern og den spanske borgerkrig. Af Arne Hansen m.fl. – Roskilde, 1978. – 248 s. (Speciale ved Roskilde Universitetscenter).

Nielsen, Lena: Dansk presses dækning af den spanske borgerkrig. – Kbh., 1981. – 96 s. (Speciale i dansk ved Københavns Universitet).

Eksemplarer af ABAs righoldige litteratur om Den spanske Borgerkrig.

Arbejdererindringer

Erfaringer fra en »studiekreds«.

Gennem 1985 har en gruppe faglige pensionister bestående af 10-12 afgåede »forbundspampere« mødtes en gang om måneden for at udveksle erindringer – primært fra deres op-

vækst- og ungdomsår. Initiativet blev taget af Thorvald Solås, som da var forretningsfører for LO's Faglige Pensionister og Efterlønsmodtagere. Med i gruppen var fra starten Flemming

Studiekredsen samlet på Københavns Universitet i februar 1986. Fra venstre og bordet rundt: Willy Petersen, Esther K. Petersen, Gudrun Andreasen, Børge Pedersen, Thorvald Solås, Poul A. Jensen, Flemming Hemmersam, Jørgen Andersen, Walther Nielsen, Harry Christensen og Walther Rasmussen. (Foto: Peter Danstrøm)

Hemmersam fra Københavns Universitets Institut for Folkemindevidenskab. Han skal sørge for, at snakken møntes ud i noget konkret, som måske senere under en eller anden form kan publiceres.

Men foreløbig går snakken, og når jeg fortæller, at gruppen bl.a. rummer de to træfolk, Harry Christensen – tidligere formand for Snedkerforbundet – og Walter Rasmussen – tidligere formand for Træindustriarbejderforbundet, vil de som kender de to forstå, at vi ikke har det kedeligt på vore møder. De øvrige i gruppen er Walther Nielsen (SID), Edvard Sørensen (Bekædning) Hans Jensen (HK), Tage Jensen (Metal), Willy Pedersen (oprindelig Slagteriarbejderne og konsulent for Bryggeriarbejderne), Thorvald Solås (Litograferne), Poul A. Jensen (Kommunalarbejderforbundet), Esther K. Pedersen (Frie Børnehaver) og Børge Pedersen (NNF). Fra LO's Faglige Pensionister deltager den nuværende forretningsfører, Jørgen Andersen.

Gruppens arbejdsform er den, at de enkelte medlemmer fortæller, nedskriver eller indtaler på bånd deres oplevelser, som så senere renskrives og kopieres og omdeles i gruppen. Arbejdsformen sikrer, at vi gensidigt inspirerer hinanden, og træk fra den enes beretning får andre til at huske paralleller fra deres egne oplevelser, som med den drejning, de kan give det, får nok en vinkel med. Det gør ikke den store forskel, om du er opvokset i Århus, Fredericia eller København. De ydre vilkår for arbejderfamilier i 1920'erne og 30'erne var stort set ens.

I den sidste halve snes år er pensionist- og efterlønsklubber skudt op, og de fleste fagfor-

eninger har nu sådanne klubber, hvor gamle kolleger og fagfæller mødes. Udover at hygge sig – og gi' nostalgien, hvad den ska' ha' – sætter man aktuelle faglige og politiske emner på programmet.

Vi har i vor »studiekreds« diskuteret, hvordan man kunne få det »at fortælle erindringer« til at brede sig i pensionist-klubberne. Kontakten til dem har vi gennem LO's Faglige Pensionister, og med Flemming Hemmersam som medlem af kredsen har vi også den fornødne kontakt med »Institut for Folkemindevidenskab«.

Overvejelserne er endt med, at vi har fået instituttet til at stå som indbyder til et en-dages seminar – og LO's Faglige Pensionister til at formidle indbydelsen.

Arrangementet afholdes på Universitetets Amager-afdeling i Njalsgade, og er berammet til mandag den 17. marts. Interessen for mødet har vist sig at være stor, idet vi til dato (16. februar) har modtaget over 100 tilmeldinger.

Mødet holdes i det store auditorium, som ABA til lejligheden vil udsmykke med gamle faner og bannere fra fagbevægelsen, ligesom Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalg vil være repræsenteret med udstillingen »Arbejderen i fotografiet«.

Vi håber med dette arrangement, at vor »studiekreds« kan sætte noget i gang, som vil vise sig at afdække nye sider, som kan supplere, det vi allerede ved om de fjerne »gamle dage«. Og de bedste kilder er nu engang de, som har oplevet dem på kroppen og i sjælen.

I næste nummer af ABA's årsskrift vil vi nærmere redegøre for, hvad der kom ud af det.

Børge Pedersen

Mellem klassesolidaritet og politisk kritik: SOCIAL-DEMOKRATEN og mordene i Chicago 1886-87.

1. maj 1886 var af arbejderbevægelsen i USA blevet proklameret som en demonstrationsdag for 8-timers-dagen. Det lykkedes at gennemføre store og geografisk omfattende demonstrationer og strejker på denne dag. I Chicago, som dengang var et centrum for den amerikanske arbejderbevægelse, kom det til særlig omfattende strejker – arbejderbevægelsen her var meget militant og borgerskabet foruroliget. Et af demonstrationsmøderne – på Haymarket 4. maj 1886 – blev overfaldet af politiet, som skød på mængden. Uvist af hvem blev der kastet dynamitbomber, og redaktionen for avisen »Arbeiterzeitung« blev anklaget for at være ansvarlig for bomberne. Sandsynligheden taler for, at det var betalte provokatører, der havde kastet bomberne. De anklagede er de berømte »Chicago-anarkister«, der nok snarere var radikale syndikalister, uden at de dog generelt afviste den politiske aktion.

Anklagerne imod dem var frit opfundne, og da de anklagede blev dødsdømt og henrettet i 1887, er der her tale om justitsmord af værste art. Det er et ikke ukendt fænomen for den amerikanske arbejderbevægelse, mange flere af dens repræsentanter er sidenhen blev dømt på tilsvarende grundlag.

Den danske arbejderbevægelse anvendte lige fra sin begyndelse en kombination af politisk og fagligt arbejde, hvilket bragte den i nærheden af marxistiske grundholdninger; disse udbyggedes på grundlag af bevægelsens internationalisme, som igen byggede på erfaringer i væsentlige dele af arbejderklassen. Krisen i slutningen af 1870erne betød, at de faglige og politiske foreninger, som kom igennem krisen, næsten udelukkende var de

socialdemokratiske. Naturligvis havde der hele tiden været forskellige opfattelser af, hvordan socialismen skulle nås, og om den rigtige måde hvorpå den bestående samfundsorden skulle overvindes. Imidlertid betød de omfattende teoretiske diskussioner i midten af 1870erne, at bevægelsen holdt fast ved en kombination af faglig og politisk kamp. I Social-Demokraten tryktes da også artikler af bl.a. tidens førende marxister.

Gennem bl.a. Nordstjernens Aarsrevue (1886) fik den danske offentlighed en fornemmelse af begivenhederne i ►

Imidlertid opstod der omkring 1880/81 en oppositionel linje i bevægelsen, som gjorde op med den meget moderate ledelse bevægelsen havde haft siden 1878 – oppositionen var »revolutionær«, dvs. den afviste partiarbejdet, fagforeningsarbejdet, deltagelse i parlamentariske valg og havde som eneste taktik en bevæbning af arbejderklassen eller snarere af dens »revolutionære« fortrup, dvs. den var i det væsentlige putschistisk

og ikke revolutionær. Oppositionen sygnede hen i løbet af 1881. Dens eksistens havde dog medført, at den meget moderate ledelse af partiet og pressen var blevet erstattet af mere indsigtfulde folk, der havde en dybere forståelse af sammenhængen mellem teoretisk og praktisk arbejde. Diskussionen havde dog også medført en afvisning af anarkismen – eller af det, der blev anset for anarkisme – og dens putschistiske taktik.

◀ Chicago. (ABA)

I de følgende år fejrede den nye linje i Socialdemokratiet triumfer: medlemstallet i partiet og fagbevægelsen steg kraftigt, fagbevægelsen gennemførte hårde arbejdskampe uden at blive knækket, pressens oplagstal mangedobledes, de to første medlemmer til rigsdagen blev valgt og de første bind i et Socialistisk Bibliotek blev udgivet, deriblandt de to første bind af Kapitalen. Bevægelsen havde i disse år udviklet en sammenhængende teori og praksis. Der var dog fortsat en radikal opposition i partiet, som kom op til overfladen på partikongressen i 1888, og som blev ekskluderet i slutningen af 1889.

I Social-Demokraten fulgtes udviklingen i andre landes arbejderbevægelser opmærksomt; der blev bragt både længere artikler og et hav af smånotitser, som i deres helhed gav et ganske udførligt billede af udviklingen. Fra USA overtoges i disse år ofte artikler fra socialistiske aviser som »Vorbote« (Chicago) og fra »New Yorker Volks-Zeitung«. Således blev der den 5. maj 1886 bragt en længere notits om strejkerne og demonstrationerne i USA vedr. 8-timersdagen. Det blev fremhævet, at det socialistiske element i disse demonstrationer havde været specielt stærkt i Chicago. Dagen efter bragtes så meldingen om »Haymarketmassakren«. Avisen bragte meldingen efter de telegrammer, den havde modtaget fra Reuter og Ritzau. Det var dog klart, at avisen ikke stolede på disse telegrammer, »både Reuter og Ritzau har tendens til at gøre (arbejderne) ansvarlig for alle de forbrydelser, som det kapitalistiske system avler«. Imidlertid gjorde avisen opmærksom på, at Chicago også var højborgen for den amerikanske anarkisme, og at man burde huske på, at der var en forskel »mellem dynamitarderne og Socialdemokratiet«.

I de følgende dage bragtes dels informationer om kampen for 8-timers-dagen dels specielt om

Chicago. Det fastsloges nu, at det var politiet, der havde overfaldet arbejderne, og at disse kun havde forsvaret sig (8. maj). I en lederartikel om »Arbejderbevægelsen i Chicago« (9. maj) skildredes den almene udvikling i byen og arbejdernes erfaringer, der sammenholdtes med erfaringerne i Danmark. Igen to dage senere citeredes den berlinske socialdemokratiske avis »Volkszeitung« for opfattelsen, at socialistiske arbejdere ikke kæmpede på den måde, som de lokale anarkister i Chicago tilsyneladende havde gjort. I de følgende dage bragtes yderligere informationer, hvor der dog ikke skelnedes særligt mellem skrækpropaganda og egentlige nyheder. I en serie korrespondancer, som den tyske socialdemokrat Wilhelm Liebknecht skrev til Social-Demokraten, kom han den 13. maj ind på Chicago-hændelserne. Liebknecht tog politisk afstand fra den førende anarkist, Johann Most, og anarkisterne generelt – han gik dog ud fra at deres styrke blev overvurderet, specielt havde de ingen opbakning i arbejderklassen.

I den kommende tid bragtes en del artikler, bl.a. om Most's arrestation og løsladelse – endog en artikel fra Most selv bragtes og en del notitser om udviklingen af 8-timers-dagskampen, som i et vist omfang blev gennemført i New York. Endvidere tryktes en artikel med en kritik af »Arbejdets Riddere« for deres holdning i jernbanestrejken (Arbejdets Riddere var en art loge og den største arbejderorganisation på den tid). Først den 21. maj analyseredes »Urolighederne i Chicago« i en ledende artikel. Det blev først gjort klart, at det stort set kun i Chicago var kommet til blodige uroligheder, og at disse hovedsageligt skyldtes politiets optræden, et politi, der var rekrutteret blandt de værste bøller i Chicago og derfor udmærkede sig ved stor brutalitet. Politiet havde ingen anledning til at skride ind overfor forsamlingen, og det var et

»Brud på forfatningen«, at det skete. Bortset fra den kastede bombe – og der var intet *bevis* for, at arbejderne havde kastet den – befandt »disse sig i et aldeles legitimt forsvar for deres gode ret«. Også anarkisterne – som i modsætning til Most havde sluttet sig til 8-timers-bevægelsen – havde al ret til at agitere for deres opfattelse. Efter Social-Demokratens opfattelse var denne hændelse blevet slået så stort op for med den »så stærkt som muligt at kompromittere 8 – timersbevægelsen«.

I en udførlig kommentar fra Chicago bragtes en nøgtern fremstilling af udviklingsforløbet, således at danske socialdemokrater efterhånden kunne danne sig et rimeligt billede af politioverfaldet og de ydre omstændigheder, der havde ført til dette. Hertil kom nu de første skildringer af de arresterede arbejdere, og dette blev knyttet sammen med kampen for 8-timersdagen. I en supplerende artikel dagen efter (oversat fra det tyske socialdemokratiske ugeblad *Der Sozialdemokrat*) kritiseredes »Arbejdets Riddere« og deres taktik, og i stedet for fremhævedes den voksende faglige bevægelse, der dog manglede forståelse for den politiske kamp. Løvrigt retfærdiggjordes Most uden kritikken af ham og anarkismen dog blev dæmpet (*Social-Demokraten* 24. og 25. juni).

I juli bragtes der 3 større artikler om arbejderbevægelsen i Amerika efter de amerikanske partiblade, dvs. især *New Yorker Volks-Zeitung*. Men disse artikler behandlede udelukkende kampen om 8-timers-dagen og lønstrejker. I en artikel i august skrev avisen, at »Nordamerikas republik befinder sig midt i klassekampen mellem proletariatet og bourgeoisiet«, og avisen fortsatte sin dækning af denne kamp med et foredrag af Chicago-socialisten Dr. Ernst Schmidt, som i et foredrag i Chicago havde insisteret på, at der også måtte arbejdes politisk for arbejderklassens befri-

else (25. august). Denne linje fulgtes op i de følgende reportager om forskellige initiativer til oprettelsen af et arbejderparti, hvor man dog med en vis skepsis fulgte Henry George's kandidatur i New York.

Først den 25. september berettede bladet om protesterne mod »Bloddommen i Chicago« – protestbevægelsen betød iflg. bladet, at arbejderne i USA sluttede sig sammen til en klassebevægelse uanset nationalitet og politisk holdning; det blev ligeledes hilst med tilfredshed, at »Arbejdets Riddere« vedtog en resolution til fordel for de dømte anarkister (30. okt.). I en polemik med »Berlingske Tidende« konstaterede Social-Demokraten, at arbejderne var blevet vakt »ved de grusomme domme« i Chicago og nu iflg. »Berlingske Tidende«s egne meddelelser var begyndt at arbejde for et selvstændigt politisk parti med et socialistisk grundlag. Tilsvarende meddelelser bragte Social-Demokraten selv med baggrund i den amerikanske arbejderpresse (*Der Sozialist*) og i forbindelse med Wilhelm Liebknechts, Eleanor Marx's og Edward Avelings (Karl Marx's datter og svigersøn) agitationsrejse i USA i efteråret 1886.

Efter valgene i USA den 2. november 1886 bragte avisen flere beretninger om de gode valgresultater, som tydede på, at foruden de tyske arbejdere sluttede nu også de anglo-amerikanske sig til det nye Socialistiske Arbejder Parti. Bladet drog også straks en slutning (14. dec.):

»Når man sammenligner det amerikanske bourgeois *skræk* over *valgresultatet* den 2. november med det amerikanske bourgeois *jubel* over *Chicagoer Maj-Bomben*, så må det også blive de mindre skarpt tænkende klart, *hvilken taktik* proletariatet har at følge, for at knuse kapitalismens herredømme . . . De arbejdere, som hidtil har troet på *dynamitfraserne*, har da også

nu fået skællene fra øjnene, og da Liebknecht den 5. november talte for en masseforsamling, der for en stor del bestod af forhenværende »anarkister« blev hans forsoningens ord modtaget med *enstemmigt* og *entusiastisk* bifald . . . Sagen er den: I Amerika har der overhovedet *aldrig eksisteret et anarkistisk parti* . . . det program, til hvilket de i Chicago dømte har bekendt sig for edsvorneretten, er – afset fra nogle talemåder – det *socialistiske* program.

Allerede forud for denne analyse havde avisen angrebet tendensdommen fra Chicago hårdt (11. nov.). Ikke desto mindre fortsatte avisen med at kritisere anarkisterne hårdt – delvis også med personlige bagtalelser (14. dec.) – for at falde i politiets fælder, hvilket de ikke kunne undgå p.g.a. deres frasemageri (5. jan. 1887).

Indtil september 1887 berettede avisen intet mere om de dømte i Chicago-arbejdere, men havde dog iøvrigt en del artikler og reportager om udviklingen i USA, som det i sin årsoversigt (7. jan. 1887) havde vurderet som gående i den rigtige retning for arbejderklassen. Men den 17. sept. meddelte Social-Demokraten kort, at dødsdomene var stadfæstet og bragte den 16. oktober et længere uddrag af Arbeiterzeitungs redaktør August Spies' levnedsbetegnelse, og fra den 5. november kom der næsten daglige beretninger om protestresolutioner, afvisninger af domstolens upartiskhed og proceduren. Efter henrettelsen bragtes i første omgang korte biografier af alle syv dømte samt andre beretninger og dokumenter. Fra den 27. nov. 1887 til den 3. jan. 1888 bragtes de dømtes sidste taler i retten, dvs. deres levnedsbetegnelser i uddrag, på første side af »Social-Demokraten«. I det illustrerede ugeblad »Ravnen« udkom i nummeret for 20. nov. 1887 kolorerede tegninger af de dømte. Dette nummer

Henrettelsen i Chicago.

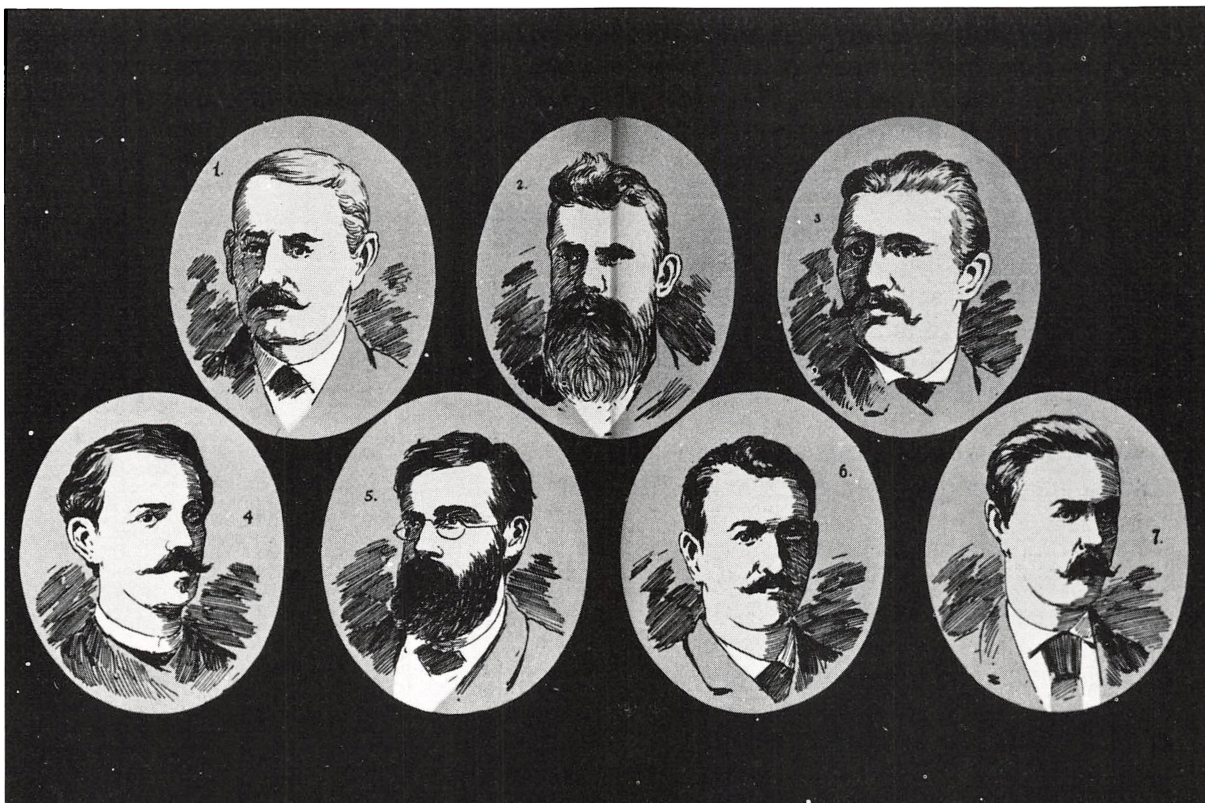
—□—

Anarkisternes Henrettelse i Chicago er fastsat til næste **Fredag** den 11. November. **Forberedelserne til Dommens Kuldbyrdelse er allerede i Gang.** Sheriff Matson agter at lade Skjottet opføre inde i Fængslet. **Der skal rejses en eneste Galge, i hvilken de Dømte skal dø samtidig.** For at forebygge Forulykke af hvilken som helst Art, bliver der truffet alle mulige Forholdsregler.

* * *

De Dødsdømte ere: **August Spies**, Redaktør; **George Engel**, Typograf; **Albert Parsons**, Journalist; **Samuel Fielden**, Arbejder ved en Bomuldsfabrik; **Adolf Fischer**, Bogtrykker og Bladudgiver; **Michael Schwab**, Bogbinder, senere Spies's Medredaktør; **Pingu**, Mekaniker og Remiker. — Bankieren **Oscar Reebe** blev ikke dømt til Døden.

Fra Social-Demokraten 5. november 1887.

De anklagede og dømte Chicago-arbejdere. 1. Georg Engel, Typograf, f. i Kassel, hængt. 2. Samuel Fielden, bomulds-væver, f. i Lancashire, livsvarigt fængsel. 3. August Spies, redaktør, f. i Hessen, hængt. 4. Albert Parsons, typograf, f. i USA, hængt. 5. Michael Schwab, bogbinder, f. i Mannheim, livsvarigt fængsel. 6. Lingg, maskinarbejder, f. i Tyskland, selvmord i fængslet. 7. Adolf Fischer, typograf, f. i Tyskland, hængt. (tegning i Ravnen 20 nov. 1887, ABA)

blev i løbet af ganske få dage trykt i 3 store oplag – og tegningerne blev indlagt i det følgende nummer som gratis bilag.

I oversigten over den internationale arbejderbevægelses udvikling i 1887 beskæftigede Social-Demokraten sig naturligvis også med USA og konstaterede, at »Årets mest opsigtsvækkende begivenhed var Chicagoanarkistføernes henret-

telse. Denne begivenhed . . . har gjort kløften mellem kapitalister og arbejdere endnu dybere. Det vil blive den amerikanske socialismes opgave at vinde proletariatet for en værdigere og solidere kampmåde end den, anarkisterne mener bør anvendes, men slukke hadet kan den næppe« (7. jan. 1888).

Gerd Callesen

Ernst Christiansens private arkiv

For et par år siden solgte min farmor, Else Christiansen enke efter Ernst Christiansen, sit sommerhus ved Solrød Strand.

Hun bad mig hjælpe med at gennemgå min farfars gamle papirer. Nu, hvor hun ville få betydelig mindre plads, fyldte papirerne for meget i lejligheden på Tagensvej. Siden har jeg haft det som min mest omfattende fritidsbeskæftigelse at læse mig igennem hele arkivmaterialet. Der er ingen tvivl om, at min farfars efterladte papirer retteligen bør tilhøre Arbejderbevægelsens Arkiv, og overdragelsen er nu sket.

Da min farfar døde i december måned 1974, fik familien flere henvendelser fra enkeltpersoner og fra Arbejderbevægelsens Arkiv. Dét, der interesserede, var ét og det samme. Hvad kunne der være af arkivmateriale efter Ernst Christiansen, der ifølge Aktuelts nekrolog: » – indskrev sig i nogle af dansk arbejderbevægelses mest dramatiske kapitler«. Dramatikken, der hentydes til, opstod omkring Socialdemokratisk Ungdomsforbund SUF, der i 1919 brød med Socialdemokratiet og blev til Danmarks venstresocialistiske (senere kommunistiske) Parti. Min farfar var formand og en af de ledere, der i 1930 søgte om og blev optaget i Socialdemokratiet igen. Var der efterladt breve og andre fortrolige papirer, der kunne fortælle om de interne drøftelser, der førte til bruddet og genoptagelsen i Socialdemokratiet et årti senere? Nej! Der er ingen afsløringer at hente. Min farfar efterlod sig intet af den art, og familien kunne svare, som han selv, mens han levede, havde besvaret lignende forespørgsler.

Ernst Christiansen (1891-1974).

Han havde udgivet sine erindringer, og det måtte være nok.

En detalje er der dog at finde i det gamle materiale fra 1913-1919. I sin egenskab af formand for SUF skrev min farfar breve til Stauning og fik breve fra denne vedrørende dagsordener og mødedeltagelse. Disse breve er holdt i en yderst høflig og ærbødig tone med bidende ironi fra begge sider. Der var såvist ikke noget venskabeligt forhold mellem de to mænd. Trods brevenes beherskede form står det gensidige modsætningsforhold, selv nu i 80'erne, i lys lue op fra de guldne blade. I mappen med breve fra 1940 fandt jeg yderligere et enkelt brev fra Stauning. Et tilsagn om at ville

deltage i et møde året efter. Den høflig ironiske tone er uforandret.

Nekrologerne omhandlede naturligt nok de historiske begivenheder, EC har berettet om i sine erindringer » – men det gik anderledes«. SUFs engagement i Zimmerwald-bevægelsen, modstanden mod partiledelsens samarbejds-politik på Rigsdagen, Påskekrisen og generalstrejken i Randers for at nævne nogle få. ECs omfattende skribentvirksomhed som journalist

og forfatter førte til utallige artikler og mange bøger. Emnerne er socialismens historie i forskellige lande, ikke mindst Ruslands historie, Socialdemokratiets historie i Danmark, jubilæumsskrifter for en lang række fagforeninger og Statsradiofoniens historie. Alt dette er kendt.

Når man betænker, at interessen i 1974 samlede sig om modsætningerne i Socialdemokratiet dengang for længe siden, er det

På SUFs kontor i 1916. Forrest Sigvald Hellberg. Herefter Ernst Christiansen og Poul Nielsen. (ABA)

overraskende, hvad de private papirer fortæller. Den strid forekommer slet ikke at være hovedessensen af ECs lange politikerliv. Det var begyndelsen – bestemt ikke uden betydning – men i dag er det indtrykkene fra perioden efter anden verdenskrig, der dominerer billedet.

ECs engagement i samfundslivet viser sig i mange forskellige situationer, hvor han blev involveret. Foretagsvirksomheden var omfattende. I 30'erne drog han ofte rundt i landet – efter krigen var det mest i radioen, han holdt sine foredrag. Arkivet indeholder en mangfoldig korrespondance med alle mulige mennesker. Folk skrev til ham om konkrete og mere teoretiske problemer. Det er karakteristisk, at der ligger svar i kopi, og at enhver henvendelse blev grundigt bearbejdet og omhyggeligt besvaret. For EC var meningsdannelse gennem dialogen en livsform. Han lyttede gerne, og han gav sig altid tid til at svare.

I FN var EC medlem af og siden formand for den danske delegation, og han blev udenrigsminister u.p. i H. C. Hansens regering i 1955. Der er meget materiale i arkivet herom, og det vidner om en betydningsfuld indsats på det udenrigspolitiske og internationale område. Markante begivenheder var f.eks. Suezkrisen, begivenhederne i Ungarn og Anne Kethleys tale i FN samt den tragiske Bang Jensen sag. Som udenrigsminister gav han i adskillige taler beretninger om den historiske baggrund for Danmarks stillingtagen i konkrete sager.

Hjemme i Danmark havde vi vor egen krise i 1956, da HC ophøjede mæglingforslaget til lov. Dag til dag referater af møder mellem ministrene. Man fornemmer en iskold uhygge gribe om sig efterhånden som konflikten tilspidtes. Hvilket dilemma – et samfund trues med stop for livsvigtige energitilførsler; og her sidder de

Ernst Christiansen holder sin første tale i radioen i anledning af folketingsvalget 1924. Transmissionen er fra studiet i Købmagergade. Yderst til højre står Svend Carstensen. (ABA)

ansvarlige, en række overbeviste socialister, og er i færd med at foretage indgreb mod egne fæller. Det må have været en tung beslutning for HC at tage.

Udenrigspolitikken og den internationale politik var den ene af ECs to hovedbeskæftigelser. Hans indsats i Socialdemokratiet udmøntede sig i valg til Landstinget, hvor han sad til 1953. Alligevel var hans anden hovedbeskæftigelse arbejdet i radioen og senere fjernsynet. Det var også her, han var forankret i parti- og vennekredsen. Opholdet i FN nogle måneder

hvert år i en årrække har givet eftertiden mulighed for at forstå de menneskelige forhold in-ternt i Socialdemokratiet. En mulighed, som ikke havde været til stede, om EC havde boet i Danmark hele tiden. Brevvekslingen med de nære partivenner viser noget meget centralt om den tids socialdemokrater. De var virkelig venner, og de kunne stole på hinandens støtte. Når Radiorådet var genstand for kritik af alle-hånde art, både kvalificeret og ukvalificeret, stod man sammen. Sammenholdet gik altid forud for personlig ærgerrighed og den enkeltes kamp for at befæste egen position.

Arkivet rummer meget mere, end det her har været muligt at præsentere. Hele materialet har historisk værdi. Historikerne har fået endnu en kilde at øse af. Men er det alt, hvad der kan siges? Hvad siger socialdemokraterne? Kan vi bruge disse gamle støvede blade til noget? Et paradoks er det, at den arbejderbevægelse, der går ind for afskaffelse af materielle fordele ved arv, selv har foræret sine børn en arv af umådelig tryghed. Er denne tryghed en del af forklaringen på den tilsyneladende tøvende holdning i partiet over for tidernes ugunst? Måske er det blot den historiske udviklings jernhårde lov? Nu – det er ikke socialdemokratisk holdning at godkende absolutter. Vor tryghed var en foræring. Skal den bevares og videreføres til næste generation, kommer det til at koste os noget. Måske er det ikke helt klart, hvori dette noget består. Socialdemokratiet indførte mange gode og rigtige foranstaltninger. De gamle gennemførte – de holdt stilen. Hvorfra fik de styrken og udholdenheden til at gennemføre dét, vi i dag i Socialdemokratiet har så vanskeligt ved at videreføre?

Eva Christiansen

*Eva Christiansen overdrager den resterende del af Ernst Christiansens arkiv til ABA i februar 1986. Størstedelen af arkivet blev afleveret i december 1985. Afleveringen i februar omfattede en samling af sjældne danske og udenlandske pjecer samt nogle breve bl.a. et brev fra Leon Trotsky og breve fra russeren Angelica Balabanoff (1877-1965), da hun var sekretær for Zimmerwald-kommissionen, der i 1917-18 havde kontor i Stockholm.
Fra venstre Gerd Callesen, Eva Christiansen og Henning Grelle. (foto: Harry Nielsen)*

C. N. Hauge og historien om en ministermødeprotokol

De interne mødereferater fra skiftende danske regeringer findes med undtagelse af enkelte år offentlig tilgængelige for perioden 1908-40. De er udgivet på tryk af professor Tage Kaarsted. En undtagelse er protokollen fra den første socialdemokratiske regering 1924 til 1926. Det har aldrig været muligt at opspore den officielle protokol for dette ministeriums møder. Denne mangel blev delvis afhjulpet i 1976, da Karen Marie Olsen og Hans Sode-Madsen udgav landbrugsminister Kr. Bordings dagbog over Danmarks første socialdemokratiske ministerium. Bording havde gjort udførlige optegnelser ved alle ministermøder, hvor han havde været til stede, og med al god grund kunne hans dagbog betragtes som en erstatning for den »tabte« ministermødeprotokol. I daværende justitsminister K. K. Steinckes privatarkiv (Det kgl. Bibliotek) findes også en dagbog over ministeriets møder, ført af Steincke selv. En sammenligning mellem denne og Bordings er ikke blevet foretaget.

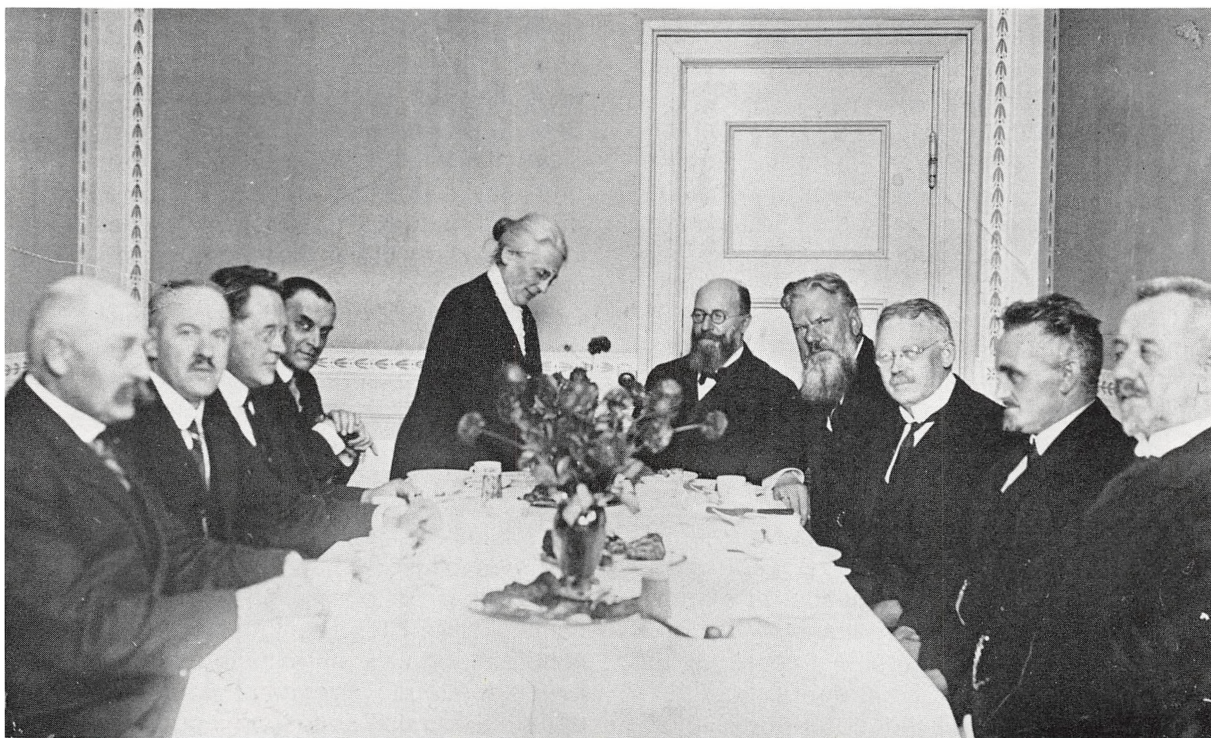
I 1985 blev forhenværende minister C. N. Hauges privatarkiv afleveret til ABA som gave fra familien Hauge. Hauge var indenrigsminister i den første socialdemokratiske regering og handelsminister fra 1929 til 1935 (Stauning-Munck-regeringen). Ud over at være handelsminister var Hauge også manden, der fra 1929 førte ministeriets protokol. Det var derfor med forventningsfuld spænding, at arkivalierne blev pakket ud og gennemset. Blandt mange spændende sager var en stor blå mappe med påskriften »ministermøder«. Den indeholdt en bunke håndskrevne referater af det første ministeriums møder samt en protokol – tilsammen dækkede de perioden fra ministeriets start til dets fald.

I det følgende gives en kort indledning om Socialdemokratiets vej til regeringsmagten – et kort uddrag af Hauges personlige optegnelser om ministeriets sammensætning, og endelig diskuteres spørgsmålet, om Hauges referater udgør den protokol, som alle hidtil har erklæret for tabt.

Vejen til regeringsmagten

Udnævnelsen af en socialdemokratisk mindretsregering i 1924 var en skelsættende begivenhed i Socialdemokratiets historie. For første gang skulle socialister administrere et borgerligt samfund og gøre det som mindretsregering. Hvordan ville ideerne komme til at harmonere med realiteterne? Var det overhovedet muligt, endsiges ønskeligt, at komme til magten, for, når som helst risikere at blive væltet af et flertal. Og selv om man kunne komme et styk-

ke vej fremad i folketinget sammen med støttepartiet – Det radikale Venstre – hvad så med Landstingets massive borgerlige flertal. Dette ting havde aldrig udvist stor lyst til at sætte blå stempler på progressive reformer, og som situationen var i 1924, var der ingen grunde til, at Landstinget skulle skifte kurs. Tværtimod var der tegn i sol og måne på, at det ville føre de korslagte armes politik og sige nej til selv den mindste reform, der kom fra folketinget. Over-

Det første socialdemokratiske ministerium. Nina Bang skænker kaffe for Th. Stauning. Forrest fra venstre: Haug, Steincke, Friis-Skotte, Moltke. Efter Stauning: Borgbjerg, Bramsnæs, Bording og Lauritz Rasmussen. Fraværende er P. Dahl. (ABA)

vejelser af denne karakter og debatter for og imod regeringsdeltagelse og regeringsansvar havde siden 1908 fået bølgerne til at gå højt i Socialdemokratiet. I det internationale socialdemokrati var debatten af endnu ældre dato. En resolution fra det danske Socialdemokratis kongres i 1908 havde som konklusion på debatten enstemmigt afvist enhver tanke om at deltage i dannelsen af et ministerium *før partiet havde absolut flertal i folketinget*.

Resolutionen viste sig snart at virke fastlåsende på partiets manøvre muligheder i praktisk politik. Den vanskeliggjorde muligheden for parlamentarisk indflydelse og begrænsede muligheden for at udøve et politisk pres på en til enhver tid siddende regering.

Under regeringskrisen i 1913, da en forholdsvis liberal grundlov stod i fare for at blive tabt på gulvet – hvad ikke mindst et Socialdemokrati måtte beklage – forsøgte partileder Th. Stauning med alle krumspring at smyge sig uden om resolutionen fra 1908. Kun folketingsgruppen blev orienteret om Staunings samtaler med Christian X der omfattede deltagelse i en »grundlovsregering«. Det blev ikke nødvendigt. Socialdemokratiets deltagelse i det politiske spil førte til dannelsen af en radikal mindretalsregering, som Socialdemokratiet fremover kunne yde aktiv støtte.

Erfaringerne fra 1913 førte til, at partiet på sin kongres i 1915 fik modereret 1908-resolutionen. Det kom nu til at hedde, at såfremt spørgsmålet om regeringsdeltagelse blev aktuelt, da skulle en afgørelse træffes af en ekstraordinær indkaldt kongres. Det gav partiledelsen helt frie muligheder for at forhandle og lave aftaler, blot skulle kongressen sige ja eller nej.

Den ny beslutning kom allerede i 1916 til at

stå sin prøve. Regeringen tilbød oppositionen at stille med en såkaldt »kontrolminister« for at sikre, at Danmark ikke blev inddraget i krigen, men fastholdt en konsekvent neutralitetslinje. I Socialdemokratiet faldt valget på Stauning, og en hasteindkaldt kongres gav sin tilladelse.

Fra da af var det kun et spørgsmål om tid, før 1908-resolutionen blev henlagt som et historisk dokument. Den såkaldte Påskekrise i 1920, da kongen afskedigede den radikale regering og erstattede den med et ikke-parlamentarisk ministerium, banede vejen for et socialdemokratisk regeringsansvar. Et efterfølgende folketingsvalg gav det radikale Venstre et forsmædeligt nederlag, og eneste regeringsalternativ med støtte i befolkningen blev Socialdemokratiet. Der var også mange socialdemokrater, der var trætte af at være »lillebror« til de radikale, når styrkeforholdet rent faktisk i mange år havde været omvendt. Det voksende krav om at bekende kulør og offentligt udtale, hvad man ønskede, kulminerede på Odense-kongressen i 1923. Her fik man også endnu friere hænder, hvad proceduren angik. Det hed nu blot, at rigsdagsgruppen skulle behandle en evt. regeringsdeltagelse med hovedbestyrelsen. Disse organer kunne alene træffe en afgørelse, og kun i tvivlstilfælde skulle der indkaldes en kongres. Hvad »tvivlstilfælde« i denne sammenhæng betød, findes der ingen overvejelser om. Men det var heller ikke nødvendigt. De stærke kræfter, der i sin tid samledes om 1908-resolutionen, var nu et lille mindretal, og selv om enkelte talte med vægt, kunne de næppe påregne at skabe den »tvivl« og rokke ved den kendsgerning, at vejen til at danne regering var åbnet.

Hauge og Stauning

I 1924 blev der udskrevet valg der skulle finde sted d. 11. april. Hauge sad ved siden af Stauning i folketinget og Hauge fortæller om deres tidlige fælles overvejelser:

»Vi var begge af den Anskuelse, at det kunne forme sig saaledes, at Socialdemokratiet maatte overtage Regeringsmagten efter Folketingsvalget. Personligt regnede jeg med, at Socialdemokratiet ville blive det største af Partierne og opnaa at faa de fleste Mandater. Jeg skønnede, at Venstre ville have Udsigt til at tabe nogle Mandater, men mest regnede jeg med, at Det konservative Folkeparti ville miste en god del Vælgere i Byerne. Om Det radikale Venstres Stilling havde jeg ingen begrundet Mening. Partiets vaklende Holdning over for det store Spørgsmaal: Rigets Økonomi, derunder særlig Valutaproblemet kunne ikke give haab om nogen større Fremgang . . .

Stauning spurgte mig om min Opfattelse med Hensyn til Personerne i et socialdemokratisk Ministerium. Samtalen faldt straks om Udenrigsministeriet. Jeg nævnte Borgbjerg som Udenrigsminister, men Stauning mente ikke, at dette var godt. Han sagde, at det var af største Vigtighed for os, at vi paa et saa vigtigt Omraade som Udenrigspolitikken var uden mindste Fare for at blive udsat for berettigede Angreb. Borgbjerg var jo en impulsiv Natur . . .

Vi talte derefter om andre Mænd som eventuelle Ministre. Stauning sagde straks, at jeg ville egne mig for Posten som Socialminister. Jeg bifaldt ikke dette, og svarede at jeg ansaa det for heldigst, om Stauning selv kunne overtage det ny Ministerium, som her skulle oprettes for anden Gang. Han forstod ogsaa fuldtud Betydningen heraf, men han nævnte, at han tænkte paa at

overtage Handelsministeriet.

Bramsnæs nævnte han som Finansminister, Steincke som Justitsminister, en Præst som Kirkeminister, Friis-Skotte som Minister for offentlige Arbejder og Fru Bang som Undervisningsminister. Borgbjerg kunne eventuelt være Undervisningsminister, men sagde han: Vi må vel have en Kvinde med i det første socialdemokratiske Ministerium for at markere Udviklingen. Vi var dog begge af den Opfattelse, at der ville blive en del Kritik over Fru Bang som Minister. Men hvordan skulle man kunne undgaa hende? . . .

Sluttelig spurgte Stauning mig om, hvad mit hu stod til som Minister. Jeg svarede, at helst ville jeg overtage Indenrigsministeriet, men jeg ville iøvrigt stille mine Kræfter til raadighed efter Partiets tarv. Hertil svarede Stauning, at nogen Afgørelse jo ikke kunne finde sted her. Hermed endte vor Samtale . . .»^(1.)

Danmarks første kvindelige minister, Nina Bang (1866-1928). Hun skulle være med til at markere sporskiftet i dansk politik. Udnævnelsen var kontroversiel, men hun var ikke sådan »at komme uden om«. (ABA.)

Hauge som politiker

C. N. Hauge blev indenrigsminister i regeringen, der blev udnævnt 23. april 1924. Socialdemokratiet og Det radikale Venstre gik frem ved valget og fik henholdsvis 55 og 28 mandater ud af de 148 i Folketinget.

Hauge var født i 1870 og var i sin ungdom udlært som snedker. Han kom snart inden for Den socialdemokratiske Presse og blev i 1902 redaktør af Bornholms Social-Demokrat. Fra 1913 repræsenterede han Rønne-kredsen i Folketinget. Fra 1920 og indtil sin død i 1940 Odense 1. kreds. I 1920 blev han redaktør af den store Fyns Social-Demokrat. Hagues interesseområder var kommunalpolitik og erhvervs politik især med henblik på de økonomiske problemer, der var forbundet hermed.

Hauge var en solid politiker og en habil administrator. Han var ikke den mest talende på de interne regeringsmøder, men han udtalte sig med vægt og med omhu. Men det var heller ikke hans ministerium, der kom mest i forgrunden i regeringens 2-årige levetid.

Hauges referater

Vi kan i dag konstatere, at hele tre ministre har fundet deres placering i regeringen så vigtig, at de omhyggeligt har refereret, hvad der blev drøftet på ministermøderne.

Det er en ganske enestående situation for historikere og for historien om hele ministeriets virksomhed. I det følgende vil der af praktiske grunde kun blive foretaget enkelte sammenligninger mellem Bordings dagbog og Hauges referater.

Bording indleder sin dagbog med referater af

C.N. Hauge 1870-1940. (ABA)

de mange formelle og forberedende møder forud for den officielle udnævnelse af ministeriet 23. april. Det første egentlige ministermøde finder ifølge Bording sted 25. april. Hauge har valgt at redegøre for de indledende møder i fortællende form. Hans første referat af et ministermøde er 28. april.

De tre flittigt noterende ministre (den tredje var Steincke) har måske været årsagen til, at ministeriet ikke har udnævnt en officiel referent. En gennemlæsning af Bordings dagbog meddeler intet herom og bekræfter således det indtryk, at ministeriet aldrig har udnævnt en

Th. Stauning 1873-1942. (ABA)

sådan. Det er i sig selv ganske overraskende i betragtning af, at socialdemokraterne var vel-skolede fra fag-og partiforeninger til at føre protokol.

Hauges første og følgende referater synes da også at bekræfte Bordings dagbog i spørgsmålet om en referent. Men først i Hauges referat af et ministermøde 7. januar 1925 sker der noget. I dette referat står der:

»L. Rasmussen (forsvarsministeren) ønskede en Protokol over Ministermødernes Forhandlinger, saa man fra Møde til Møde kunne følge, hvad der var vedtaget«.

Herefter hedder det:

»Hauge lovede at bringe sine Optegnelser fra Møderne i en Protokol«.

Man må herefter betragte Hauge som ministeriets referent – en kendsgerning som hidtil har været ukendt, bl.a. fordi Bording intet oplyser herom.

Hauges referater er altså enestående. De er næppe blevet godkendt fra møde til møde, men Hauge var manden, man henvendte sig til, hvis der opstod tvivl om beslutningerne.

Spørgsmålet er imidlertid, om Hauge har gjort, hvad der blev ham pålagt. De efterladte arkivalier viser, at han har været længe om at anskaffe en protokol til indførelse af referaterne. Det første møde, der findes indskrevet i en sådan, er fra 14. september 1926, det sidste fra 5. november, sluttende med vedtagelse af valgdatoen 2. december. Men indførelse i protokol eller på lølblade gør ingen forskel.

En analyse af Hauges referater viser nemlig, at han ganske vist – af uransagelige grunde – har undladt at anskaffe en protokol, men ikke desto mindre har han omhyggeligt med blæk renskrevet nogle af sine referater på lølblade. Desværre er det ikke sket med samtlige referater. De veksler jævnt med blyantsreferater, der tydeligvis er skrevet på selve møderne, og blækreferater, der må formodes at være renskrevet kort efter. At Hauge har været pligtopfyldende – selv om han ikke altid har haft tid til renskrivning – ses af, at han har pålagt andre ministre, bl.a. Nina Bang, at skrive referat, når han selv var fraværende. Disse håndskrevne referater findes blandt Hauges referater i datoorden. Også dette faktum bekræfter, at man kan erklære Hauges lølblade og tynde protokol for at være det første socialdemokratiske ministeriums interne mødeprotokol.

Ministermødeprotokollen og Bordings dagbog

En større sammenligning mellem Bordings dagbog og ministermødeprotokollen vil her føre for vidt. Der er tale om to fortræffelige kilder, som i mangt og meget er overensstemmende, men som også hyppigt supplerer hinanden i detaljen. Hauge er gennemgående mere detaljeret i regeringens behandling af de store spørgsmål: Valutaproblemet og de mange bankkrak, i forsvarssagen og i arbejdsmandskonflikten 1925. Hauge er også mere nuanceret i ministeriets diskussioner om taktikken. F.eks. overvejer regeringen at udskrive valg nogle gange flere, end hvad Bording oplyser. Men under alle omstændigheder kan det anbefales historikere at konsultere dem begge. Man vil ikke blive skuffet.

Da Bordings dagbog udkom i 1976, bemærkede flere anmeldere sig ministermødet 27. juni 1924. Her truede Stauning med at gå af. Det hedder i Bordings dagbog:

Stauning gav meddelelse om valutasituationen, og gjorde opmærksom på, at det ville blive uholdbart i længden, at han havde et andet syn på hele denne sag, end det øvrige ministerium. Af disse grunde anså han det for det rigtigste, at han trådte tilbage som stats- og handelsminister. Alle de øvrige ministre afviste dette ganske bestemt og hævdede, at der i grunden kun var en grads forskel i taktikken. Stauning ville jo heller ikke bøje sig for bankernes indflydelse og magt.

Fra ministermødeprotokollen 1926. Til venstre ses Hauges håndskrift. Til højre Nina Bangs håndskrift. Blandt de mange øvrige mødereferater ses også en tredje håndskrift, som menes at være Lauritz Rasmussens. ►

I Hauges referat, som er dateret 28. juni 1924 står der:

»Man drøftede Valutasagen. Stauning var utilfreds med den Ordning man havde truffen med Hensyn til Valutastillingen. Stauning var pessimistisk og talte endog om helt at gaa ud af Ministeriet, idet han ville føle sig usikker ved hele den Stilling, han havde ført sig selv ind i og var ført ind i ved de Modsætningsforhold, der havde været tilstede i Valutaproblemet.

Alle henstillede til Statsministeren, at man skal lade som om, intet var sket. Stauning var dog stadig mismodig og mente, man kunne sige, at han ikke forstod sig paa Sagen. Han ville ikke benægte, at Flertallet i Ministeriet havde haft Ret, men netop derfor var hans Stilling bleven vanskelig.«

Henning Grelle

1. Hauges optegnelser vedrørende hans indtræden i 1924-regeringen. Hauge har foretaget lignende optegnelser ved sin indtræden i 1929-regeringen. De findes i Hauges arkiv på ABA.

Ministermøde d. 14-09. Kl. 4 1/2

Statsministeren bød Velkommen
Socialministeren oplæste C. Kaas
ministeriets Skrivelse om fornyet K.
Ministeren foretog de efter L. H.
i Overensstemmelse med den
sejndokumentale Medlemmer i C. H.
Ministerens Forslag tilbragtes

Statsministeren gav en del for
om en henvedte til ham på
gaante Gavebrev og Løstalg til
i Færøerne under Verdenskrig
Organisation hos vort Læge
af Løstalg. Ministeret antog
Stale skinnede de Minde ind
alting og en Løstalg.

Justitsministeren gav en Ra
om Løstalgene på Optagelse
Løstalgene indtil med den
skaldning. Vaabene skulde
og under Løstalgene på Løstalg
indtil.

Meddelelse tog sig til Efterret
Statsministeren indtækte om
konkrete Spørgsmål, at han til
part indtækte, det som er
Grund hvor man på anden Side for
en anden Resonans vilde man

1/ 4/ 26

Statsministeren. Landmandsbank - Sax

Laks. Halvt. 27/10 t. Laks, Afhæft af L. i Min
bestemte Beløb, det Laks. skal bruge v. Laks
i t. Staten om, de forhandle Beløb kan kom
maa og saa herom gaa t. Staten. Inden P. med
meddele Laks. at ~~Halvt.~~ vilde sende en
veg ind i det Regnskabsudvalget
det kom først igennem det Laks. trænger t.
Ks., Laks. ønsker en Nyordning. Statsmin. vil
udvalget og give Laks. udvalget meddelelse
forhandle, at Regnsk. udv. indholdes 1/11
Henved. t. Erhvervsmin., V. H. Spørgt
Beretning - og han var i Stages! V. H.
uvildende om ~~at det skulde foregå i en anden Hensigt af min.~~
at han ikke har givet
maache er det Schröder, der har talt
Kiborg om Laks. Laks. Den nye Ordning træ
1/1927, nye Laks. Statsgaranti t. 1932 (ikke
Afhæft. 60 Mill. Ks., Staten videre garanter
red, efterhaanden som det Skades Reserver
skal ikke bruges til Afvikling, men indtækte

Kulsituationen. Der har været afholdt
og m. Emb. m. gen. Løstalg. passet for, og
kun et end., vil ikke udført Tilfælde, men
Løstalg. Erhvervsmin. har alvorl. indskærpelse
foretage dette, haaber derved at undgå Laks
optagelse, Industri. Kul nok t. 1 1/2 Md., Kokes
ventes en del til. Typhl. er dog meget for
foregå, Polen vil nok, men Traphen daa
vækterne, der har er i Kuls. Brukt
ligheder. Maache maa der tænkes på
Laks. ~~at det skulde foregå i en anden Hensigt af min.~~

Jubilæumsskrifter 1984-1985

Den faglige arbejderbevægelse

Beklædnings-, tekstilarbejdere

Christensen, Jacob: 1885-1985 : Textilarbejdernes Fagforening, Odense. – [Odense]: [Textilarbejdernes Fagforening], 1985. – 162 s.: ill.

Blik- og rørarbejdere

Blik & Rør : 1884-1984 : 100 års jubilæumsfest i Århus Kongreshus. – [Århus]: [Blik- & Rørarbejderforbundet, Kreds 3], [1984] – 15 s.: ill.

Elektrikere

Dansk El-Forbund, afd. 27 : 60 år den 7. maj 1984. – [Frederikshavn], [1984]. – 24 s.: ill.

Handels- og kontorfunktionærer

HK, Hobro-Mariager-Hadsund afdeling, 75 år, 8. september 1984. – [Hobro] : HK, Hobro-Mariager-Hadsund afdeling, [1984]. – 19 s.: ill.

HK Thisted afdeling 1900/1985 / [redaktion: Orla Poulsen]. – [Thisted] : HK, [Thisted afdeling], [1985]. – 42 s.: ill.

HK-klubben, Rødovre Rådhus : 50 år : 1. juni 1934-1984. – [Rødovre], [1984]. – 30 s.: ill.

Hollmann, Einar: Historien om HK's statsansatte medlemmer 1899-1984. – [Kbh.]: [HK's Landsforening for Statsansatte], [1984]. – 136 s.: ill.

Knudsen, Søren: HK Holstebro afdeling 1910-1985 : udgivet i anledning af HK Holstebro-afdelings 75 års jubilæum den 8. juni

1985 / [tekst: Søren Knudsen]; [interview: Niels Overgaard]. – [Holstebro]: [HK, Holstebro afdeling], [1985]. – 48 s.: ill.

Huslige arbejdere

Husligt Arbejder Forbund, Falster Afdeling, 1935-1985 : 50 års jubilæum 25. februar 1985. – [Nykøbing Falster]: [Husligt Arbejder Forbund], [1985]. – 20 s.: ill.

Husligt Arbejder Forbund, Nakskov 50 år: 13. februar 1934-1984. – [Nakskov]: [Husligt Arbejder Forbund], [1984]. – [20] s.: ill.

Husligt Arbejder Forbund, Slagelse afd. : 14. marts 1935-14. marts 1985. – [Slagelse], 1985. – 8 s.: ill.

Kommunalarbejdere

Kommunale lønarbejdere gennem 75 år / [redaktion: Børge Nordhav og Carsten Dall]; [medarbejdere: Aase Andersen og Grethe Lauridsen]. – Kbh.: Kommunale Lønarbejdere i Storkøbenhavn, 1984. – 71 s.: ill.

Sygehjælperposten februar 1985 : Jubilæumsnummer. – Odense: Sygehjælpernes Brancheklub, [1985]. – 20 s.: ill.

Kvindelige arbejdere

Broch, Birte: Kvindeligt Arbejderforbund, Københavns afdeling 1 : 100 års jubilæum 1885-1985 / af Birte Broch ; [redigering: Henny Christensen og Pia Fiil Christensen]. – [Kbh.]: Kvindeligt Arbejderforbund afdeling 1, 1985. – 71 s.: ill.

Malere

Gadegård, Pia: Malernes Lærlingeklub : 50 år 27. oktober 1935-1985 / [af] Pia Gadegård, Lise Dige Rasmussen. – [Kbh.]: Malernes Lærlingeklub, 1985. – [16] s.: ill.

Malernes Fagforening på 90 års dagen : 1894 – 1. juli – 1984, Vejle / [redaktion: Orla Eickhardt]. – [Vejle]: [Malernes Fagforening, Vejle], [1984]. – 38 s.: ill.

Metalarbejdere

Metal Aalborg : 1885 – 100 år – 1985. – [Aalborg] : [Dansk Metalarbejderforbund, Aalborg Afdeling], [1985]. – 37 s.: ill.

Skipper, Flemming: Metal, Thisted 90 : 1894-1984 / [tekst: Flemming Skipper og Bent Christiansen]. – [Thisted]: [Dansk Metalarbejderforbund, Thisted afdeling], [1984]. – 39. s.: ill.

Nærings-, nydelsesmiddelarbejdere

Bagergruppen Nyborg : 29-9-1894 – 29-9-1984 : jubilæumsskrift.– [Nyborg]: [NNF, Bagergruppen, Nyborg], [1984]. – [10] s.

Matthiessen, Povl : Bagernes Fagforening, Helsingør : 1890-1985. – [Helsingør] : NNF Nærings- og Nydelsesmiddelarbejder Forbundet, 1985. – [98] s.: ill.

Slagteriarbejdernes Fagforening – 90 år : Københavns afdeling 1895-1985 / journalistisk red.: Rolf Poulsen, H. Larsen-Bjerre. – Kbh.: NNF's Slagtergruppe, Københavns afdeling, 1985. – 44 s.: ill.

Snedkere, tømrere

Bartram Jensen, Erik: Snedker- og Tømrerforbundet, Viborg afdeling 1885-1985. – Vi-

borg: [Snedker- og Tømrerforbundet, Viborg afdeling], 1985. – 62 s.: ill.

Gorst-Rasmussen, Ingeborg: Snedker- og Tømrerforbundet, afdeling 2, Hjørring, 1885-1985 / [af Ingeborg Gorst-Rasmussen]; [under medvirken af Jesper Gorst-Rasmussen]. – [Hjørring]: [Snedker-og Tømrerforbundet, Afdeling 2, Hjørring], [1985]. – 71 s.: ill.

På vej mod målet ... 1885-1985 / [redaktion Walther Hjuler]; [Carl Erik Andresen har skrevet det historiske afsnit; blandt bidragyderne til de moderne afsnit... Harry Christensen ... et al.]. – Kbh.: Snedker- og Tømrerforbundet i Danmark, 1985. – 143 s.: ill.

Risskov Sørensen, Kurt: Tømrere & snedkere 100 år i Odense. – Odense: Snedker- og Tømrerforbundet i Danmark, Afd. 24, 1985. – 79 s.: ill.

Specialarbejdere

Dalsgaard Larsen, Keld: Arbejds mænd og sammenhold i hundrede år: et bidrag til den lokale arbejderbevægelses historie. – Horsens: Arbejds mændenes Kulturfond, 1985. – 167 s.: ill.

85 års jubilæum i Fabrik sarbejdernes Fagforening i Fredericia: fredag d. 30. november 1984. – [Fredericia]: SiD, 1984. – 23 s.: ill.

Fra håndsving til selvstarter: Chaufføren gennem 75 år / [i redaktionen: Herdis Andersen ... et al.]. – Kbh.: Chaufførernes Fagforening, København, 1984. – 147 s.: ill.

90 år – og stadigvæk fuld fart på! : 1895-1985 : SiD, Nyborg A / [redigeret af: Ejner Lar-

sen...et al.]. – [Nyborg]: SiD, Nyborg, 1985. – 47 s.: ill.

Ibsen, Flemming: Anlægs- og Bygningsarbejderne gennem 100 år: 1885 – Anlægs- og Bygningsarbejdernes Fagforening – 1985. – [Aalborg]: [Anlægs- og Bygningsarbejdernes Fagforening i Aalborg], 1985. – 152 s.: ill.

Mathiasen, Karsten: Stilladsarbejdernes Brancheklub: 1920-1985 / [af] Karsten Mathiasen, Niels Wegeland. – Kbh.: Stilladsarbejdernes Brancheklub af 1920, 1985. – 20 s.: ill.

Rasmussen, Paul: Din fagforenings bog: udgivet i anledning af 90 års jubilæet i SiD's Ringsted afdeling A. – [Ringsted]: SiD's Ringsted afdeling A, 1985. – 70 s.: ill.

SiD Hvidovre 1934-1984: 50 års fremgang ... men der er lang vej endnu / [redaktion: Oplysningsudvalget]. – [Hvidovre]: SiD Hvidovre afdeling, [1984]. – 22 s.: ill.

Thomsen, Poul: Jord og beton gennem 100 år: 1884 – Jord- og Betonarbejdernes Fagforening – 1984. – [Kbh.]: Jord- og Betonarbejdernes Fagforening i København, 1984. – 155 s.: ill.

Telefonarbejdere

Københavns Telefonmontør Forbund : 100 år: 1884 – 20. februar – 1984 / [redigering: John Plaugmann]. – [Kbh.]: KTF, [1984] – 111 s.: ill.

Typografer

Sortekunsten i Holstebro. – [Holstebro]: Dansk Typograf-Forbund, Holstebro-afdeling, 1984. – 127, [7] s.: ill.

Thomsen Poul: B.T. Klubben, Det typogra-

fiske personale: 1915 – 11. april – 1985. – Kbh.: [B.T. Klubben], 1985. – 94 s.: ill.

Fællesorganisationer

Eigaard, Søren: 100 års sammenhold: fagbevægelsen i Odense 1885-1985 / [af] Søren Eigaard og Kurt Risskov Sørensen; redigeret af Jørgen Thomsen; under medvirken af Kurt Dahl. – [Odense]: Arbejdernes Fællesorganisation i Odense; i kommission hos Odense Universitetsforlag, 1985. – 263 s.: ill.

Den politiske arbejderbevægelse

Diskussionsforening – vælgerforening : 100 år: 21. august 1885 – 24. januar 1895 – 31. august 1985 / red.: Arne Madsen. – [Kbh.]: [Socialdemokratiet, 10. kreds], 1985. – 16 s.: ill.

90 år: 1895 – 17. januar – 1985: Socialdemokratiet, 14. kreds / [redigeret af Birger Nielsen]. – Kbh.: Socialdemokratiet, 14. kreds, [1985]. – 34.: ill.

90 år – 20. januar – 1895-1985: Socialdemokratisk Forening, 11. kreds. – [Kbh.]: Socialdemokratisk Forening, 11. kreds, [1985] – 19.s: ill.

100 år for fremtiden: socialdemokraterne i Hillerød. – [Hillerød]: Socialdemokratiet i Hillerød, [1985]. – 47 s.: ill.

Udgivet i anledning af 100 aaret for Socialdemokratisk Forening for Hillerød og Omegn.

Jubilæum: 1895-1985 / udgivet af Socialdemokraterne på Vesterbro. – Kbh.: Socialdemokratiet 13. kreds, Vesterbro, 1985. – 23 s.: ill.

Et lille udvalg af jubilæumsskrifter fra 1985. ABA skal iøvrigt rette en appel til alle faglige og politiske foreninger m.m. om at indsende deres jubilæumsskrifter til biblioteket. Vi har besvær med at få fat i alle, hvad der er meget beklageligt.

Jubilæumsskrift udgivet af Socialdemokratiet, Middelfart i anledning af 90 års jubilæet 1985. – [Middelfart]: [Socialdemokratiet, Middelfart], [1985]. – 44 s.

Matthiessen, Povl: 100 år med socialdemokraterne i Helsingør: jubilæumsskrift om Socialdemokratiet i Helsingør 1885-1985 / i redaktionen: Hans J. Larsen-Bjerre og Knud Gammelgaard. – [Helsingør]: Socialdemokratiet i Helsingør, [1985]. – 35 s.: ill.

Socialdemokratiet i Silkeborgkredsen: 1915-1985 / [redaktion: Lena Kolding]. – [Silkeborg]: [Socialdemokratiet i Silkeborgkredsen, [1985]. – 21. s.: ill.
Udgivet i anledning af 70 års jubilæet.

Socialdemokratiet i Viborg: 1885 – 100 år – 1985 / [redaktionsudvalg: Karsten Bay Christensen, Børge Otkjær, Helmuth Spanggård Munch]. – Viborg: Socialdemokratisk Vælgerforening i Viborg, 1985. – 98 s.: ill.

Socialdemokratiet Østbanekredsen: 90-år: jubilæumsskrift / [redaktion: Christa Lynnerup ... et al.]. – Kbh.: Socialdemokratiet, Østbanekredsen, [1985]. – 24 s.: ill.

Socialdemokratisk Forening i Slagelse gennem 100 år: Slagelse den 9. februar 1985/ [samlet og redigeret af Stig Fjord Nielsen og Jan Friis]. – [Slagelse]: [Socialdemokratisk Forening, Slagelse], [1985]. – 31 s.: ill.

Trykte og utrykte afleveringer til ABA i 1985

Biblioteket

Utrykte afhandlinger 1985

- Grethe Andersen og Kirsten Skov Jensen:* Leone, Valborg og de andre ... træk af tobaksarbejderkvinders dagligdag i mellemkrigstidens Horsens. Aarhus Universitet, 1985.
- Tonny Andreassen:* Højres kamp imod Socialdemokratet – et studie i borgerskabets strategi. Aalborg Universitetscenter, 1983.
- Susanne Arnason:* Brydninger i den småborgerlige socialkarakter – belyst gennem Mogens Klitgaards roman »Der sidder en mand i en sporvogn«. Aarhus Universitet 1979.
- Peter Bach:* Anarki og eller kaos: Danske anarkister! 1890-1910. Med specielt henblik på J. J. Ipsen & S. Rasmussen. – Slagelse Gymnasium, 1984.
- Anette Birch m.fl.:* Boligkampens organisering. Roskilde Universitetscenter, 1979.
- Lise Bostrup:* Åge Hansen-Folehaven og hans betydning. Københavns Universitet, 1982.
- Jan Brinck-Jensen:* En bygning rejstes i Kalundborg – et lokalhistorisk formidlingsprojekt om arbejderbevægelsens organisatoriske og bevidsthedsmæssige opkomst og fremmarch i Kalundborg ca. 1890-1916. Aarhus Universitet, 1985.
- Jørgen Dohn m.fl.:* Arbejdsformidling – arbejdsmarkedspolitik – ufaglærte kvinder. Roskilde Universitetscenter, 1977.
- Chr. Sørbye Friis m.fl.:* Privatisering i Storbritannien. Roskilde Universitetscenter, 1984.
- Peter Fritzen m.fl.:* Fra Nørrebro til Barcelona – et projekt om et stykke glemt Danmarkshistorie: De danske Spaniensfrivillige. Roskilde Universitetscenter, 1985.
- Flemming Hemmersam:* Arbejdernes 1. maj – et teori og metode studium. Københavns Universitet, 1984.
- Claus Bo Jørgensen:* Tyske arbejderforeninger i København i perioden fra 1850'erne til den 1. verdenskrig. Odense Universitet, 1985.
- Danny Kastrup og Anne Skjoldan Petersen:* Japan – myter og virkelighed. Arbejdsmarkedsforhold og arbejderbevægelse 1945-1955. Roskilde Universitetscenter, 1985.
- Niels Bo Knudsen:* John R. Commons, arbejderbevægelsen, socialismen og historien – amerikansk historiografi omkring århundredskiftet. Roskilde Universitetscenter, 1983.
- Johnny N. Laursen:* En analyse af SPD's antifascistiske strategi 1927-30 på baggrund af partiets langsigtede »Preussenstrategi«. Aarhus Universitet, 1984.
- Carsten Leed:* Den marxistisk-leninistiske historievidenskab i DDR, herunder forskningen i den tyske imperialisme omkring udbruddet af 1. verdenskrig. Aarhus Universitet, 1985.
- Irene Odgaard:* Socialdemokratiet og arbejderklassens konstituering. Roskilde Universitetscenter, 1985.
- Gert Rosenkvist og Jan Bo Hansen:* Fra befrielse til NATO – en analyse af dansk sikkerhedspolitik. Roskilde Universitetscenter, 1983.
- Mogens Rüdiger:* Gustav Bang – historiker og socialdemokrat. Københavns Universitet, 1984.
- Ulf Schlamowitz:* Den offentlige diskussion af landarbejderproblemet i Danmark omkring 1870. Københavns Universitet, 1984.
- Kim Schrøder:* En kommunikationsanalytisk undersøgelse af den britiske presses behandling af lederskiftet i Arbejderpartiet i foråret 1976. Aarhus Universitet, 1977.
- Margit Thomsen, Pia Ravn og Linda Andersen:* Et kvarter i familiens skød – om mødre og døtre på broerne. Roskilde Universitetscenter, 1985.
- Mette Werner Rasmussen:* Fagbevægelse, kulturpolitik og velfærdsstat. En undersøgelse af indholdet i og begrundelserne for fagbevægelsens kulturpolitik i midten af 1970'erne, set på baggrund af velfærdsstaten og den velfærdsstatslige kulturpolitik. Københavns Universitet, 1984.

Boggaver m.m. 1985

E. Appelt: Tidsskrifter

Pauline Berg Pedersen: Bøger og tidsskrifter

Klavs Birkholm: Tidsskrifter

Steen Christensen: Bøger, tidsskrifter, fotografier efter forældrene Svend og Solveig Christensen

Henrik Ejbøl Jensen: Bøger og tidsskrifter

Anders Enevig: Socialistiske Blade nr. 1. 1894

Hugo Eriksen: Fotografier

Helge Hjort Hansen: Ældre udgivelser fra forlaget Tiden

Flemming Jacobsen: Socialdemokratiske lokalblade

Carl P. Jensen: Grammofonplader »Frie Arbejdere synger«

Uno Johansson: Tidsskrifter

Rudolf Kock: Bøger

Finn Lauersen: Festskrift og fagblad for Textilarbejderforbundet

Henning Löve Nielsen: Bøger og tidsskrifter

Inge Magnussen: Bøger, almanakker

Inger Møe: Bøger, tidsskrifter

Hans Chr. Nielsen: Festskrift fra Bryggeriarbejdernes Fagforening, Kbh.

Holger Pedersen: Festskrift fra Garveri-, Hud- og Skindarbejdernes Forbund

Jørgen Rendsvig: Tidsskrifter

Erik Skovlund: Bøger, fotos efter faderen Ole Peter Petersen

Erik Strange Petersen: Dansk biografisk leksikon, 3. udg.

Ib Terp: Årgange af tidsskriftet Socialdemokratiske Noter

Venskabsforbundet Danmark-Kina: Stalins »Collected Works« samt flere danske og tyske udgivelser

Egon Weidekamp: Festskrift fra Arbejdernes Bicycle Club

Poul Jarmer: Materiale vedr. arbejderidræt, fotografier m.m.

Egon Højland: Røde revyer, sange

Arkivet

Arkivafleveringer indgået i ABA 1985

Fagbevægelse:

Konditorernes Fagforening, Kbh.: Forhandlingsprotokoller, kassebøger, faner.

Glarmestersvendenes Fagforening, Kbh.: Kasse- og kontingentbøger, fotos m.m.

Guld- og Sølvarbejdernes Forbund: Forhandlingsprotokoller, kasse- og medlemsprotokoller, div. arkivalier.

Snedker- og Tømrerforbundet, afd. 43, Kbh.: Forhandlingsprotokol.

Dansk Typograf-Forbund: Regnskabsbøger fra lokale afdelinger.

Kvindeligt Arbejderforbund, afd. 1, Kbh.: Forhandlingsprotokoller, medlemsprotokoller.

Hatteafdelingen, Kbh.: Forhandlingsprotokoller, fotos.

Gartnernes Fagforening, Kbh.: Forhandlingsprotokoller, faner.

Mineralvandsarbejdernes Fagforening, Kbh.: Forhandlingsprotokoller, medlems- og regnskabsbøger, fane.

Olie- sæbe og Farveindustriarbejdernes Fagforening, Kbh.: Forhandlingsprotokoller, medlemsprotokoller, klubprotokoller, fane.

Tobaksarbejdernes Forbund, afd. II (cigarsortere) Kbh.: Forhandlingsprotokoller, medlemsprotokoller, arkivalier, faner.

Specialarbejderforbundet i Danmark: Korrespondance med afdelinger, kredse og distrikter.

Kvindernes Fagforening, Nakskov: Forhandlingsprotokoller, fane.

Bageri- og Konditoriarbejdernes Fagforening, Helsingør: Forhandlingsprotokoller, medlemsbøger m.m.

Malernes Fagforening, Hillerød: Forhandlingsprotokoller, udvalgsprotokoller, lærlingeprotokoller.

Tobaksarbejdernes Fagforening, Fredericia: Forhandlingsprotokoller, kasse- og medlemsbøger, fane.

Dansk Gartnerforbund: Journalsager.

Dansk Typograf-Forbund, Slagelse: Forhandlingsprotokoller fra klubber på Vestsjællands Socialdemokrat.

Gartnernes Fagforening, Odense: Forhandlingsprotokoller, udklipsbøger.

Landsorganisationen i Danmark, LO:
Mikrofilm.

Socialdemokratiet:

Socialdemokratiet (partikontor):
Fortsat aflevering.

Socialdemokratiet i Hovedstaden:
Fortsat aflevering.

Socialdemokratiet i Hillerød-Kredsen:
Arkivalier.

Socialdemokratiet i Nibe-Kredsen:
Regnskabsbog.

Socialdemokratiet i Aars-Kredsen: Regnskabsbog.

Socialdemokratisk Vælgerforening, Herlev:
Forhandlingsprotokol og protokol for kommunalbestyrelsen.

Socialdemokratisk Vælgerforening, Refsnæs Sogn:
Forhandlingsprotokol.

Socialdemokratisk Vælgerforening, Hvaldsø og Omegn:
Medlems- og regnskabsprotokol.

Socialdemokratis Vælgerforening, Tersløse Skellebjerg:
Forhandlingsprotokoller.

Socialdemokratisk Vælgerforening, Ruds-Vedby:
Forhandlingsprotokoller.

Socialdemokratiet Odense Amt:
Forhandlingsprotokol.

Socialdemokratisk Vælgerforening, Merløse Sogn:
Forhandlingsprotokoller.

Ungdomsbevægelse:

DsU Fredericia:
Forhandlingsprotokol, scrapbog.

DsU Frederiksberg:
Arkivalier.

DUI – Leg og Virke, Kbh.-Frederiksberg-Amager:
Forhandlingsprotokol.

DUI – Leg og Virke. Landsorganisationens arkivalier.

Andre:

Forlaget Fremad A/S:
Forhandlingsprotokoller, korrespondance, regnskabsbøger, udklipsbøger m.m.

Bevægelsen mod Kvindearbejdsløshed, Århus:
Arkivalier.

Gutenberg-Koret:
Udklips- og brevbøger.

Sjællands-Posten:
Forhandlingsprotokol.

Socialdemokratisk Ungdoms Forum:
Arkivalier.

Folkesocialistisk Uddannelsesfront:
Arkivalier.

Socialistisk Folkeparti:
(fortsat aflevering).

Privatarkiver:

Astrup, Kaj: Manuskripter til digte, romaner og skuespil.

Andersen, Nina: Manuskripter, breve m.m.

Dupont, Wilh. og Clara: Manuskripter, breve, pjecer m.m.

Eriksen, E. K.: Breve, manuskripter m.m.

Erichsen, Svend: Udklipsbøger.

Hauge, C. N.: Manuskripter, breve, dagbøger.

Petersen, Ole P.: Udklip m.m.

Gredal, Eva: Udklip m.m.

Christiansen, Ernst: Manuskripter, breve, udklip, fotos m.m.

Faner:

ABA har foruden de ovenfor nævnte faneafleveringer modtaget ialt 65 ældre fagforeningsfaner fra Bymuseet.

Arkivgaver:

Ib Lindén: Materiale om Ringens Arbejdergrupper.

Robert Pedersen: Gæstebog fra D.S.U.s feriehjem i Solrød.

Johannes Honoré: Personlige optegnelser fra 1920.

Niels Bo Knudsen: Materiale om amerikansk fagbevægelse.

Bjørn Boa: Materiale om polsk fagbevægelse.

Københavns Bymuseum overførte i 1985 ialt 65 gamle fagforeningsfaner til ABA. En af de ældste faner i denne samling var Litografernes første fane fra 1876. Det røde banner er udført af sadelmager B.O. Hansen og motivet er malet af malermester Vilh. Neitzke. Faneindvielsen skete på grundlovsdag 5. juni og den fandt sted i Dyrehaven – nærmere bestemt i Ulvedalene hvor arbejderbevægelsen havde afholdt grundlovsmøder siden 1873. Ingen ringere end selveste Louis Pio holdt festtalen for fanen. Prisen for fanen var ialt 184 kr. og 31 øre. Det svarede til knap to måneders løn for en litograf.

Udvalgt som årets bog 1984 for smukt udført bogarbejde af Foreningen for Boghåndværk.

Under de røde faner

En historie om arbejderbevægelsen.
Smukt indb. 216 sider.

Bogen er trykt i 4-farver. Stort format.
Årets gaveidé.

Resumé på tysk og engelsk kan
bestilles. Et klenodie du bør eje.

Bestilles hos Fremad (tlf. 01-39 40 40) eller
ABA (tlf. 01-24 15 22).

Pris 150 kr. inkl. moms, excl. forsendelse.

Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalg

Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalg har som formål at præsentere arbejderbevægelsens kulturelle organisationer og deres idégrundlag i forskellige udstillinger, for bl.a. at vise bredden i arbejderbevægelsen.

Derudover formidler udstillingsudvalget forskellige udstillinger om aktuelle emner, eksempelvis OD, kortere arbejdstid og betalt frihed til uddannelsen.

Udstillingsudvalget har set det som sin fornemste opgave, at præsentere disse udstillinger for så brede kredse i vort samfund som muligt og har af denne grund et nært samarbejde med såvel Danmarks Biblioteksforening som med Amtscentralerne under Undervisningsministeriet. Udstillingsudvalgets nyeste udstilling *Arbejderen i Satire* kører således nu i biblioteksforeningens formidlingssystem, gennem hvilket den når ud til alle landets biblioteker.

I 1985 har en række tekniske skoler, det gælder bl.a. Metalindustriens fagskole i Ballerup, Århus og Horsens tekniske skoler, præsenteret vore udstillinger for deres elever.

Udstillingsudvalget har imidlertid også en forpligtelse til at vise flaget for bevægelsen og har i 1985 haft udstillinger præsenteret på såvel kongresser som partiets sommerstævner.

I udstillingsudvalget sidder repræsentanter for LO, Socialdemokratiet, Det kooperative Fællesforbund, ABA, AOF, Arbejdernes Radio og Fjernsynsforbund, Arte, Asf-Dansk Folkehjælp, Dansk Folkeferie, DsU, Dul-Leg og Virke, Arbejdernes Landsbank, Alka, A-pressen og Fremad. Udstillingerne stilles gratis til rådighed for de organisationer og foreninger, der

måtte ønske at gøre brug af dem. Kun fragten skal afholdes af lånerne.

Udstillingerne formidles gennem Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalgs sekretariat: Willy Markvad, Enghavevej 40, 1674 Kbh. V. Telefon: (01) 24 31 22.

Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalg repræsenteret på et socialdemokratisk sommerstævne i 1985.

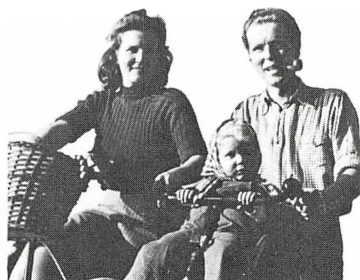
ARBEJDERMUSEET

INFORMERER

Faste udstillinger

Arbejderfamilien i 1950'erne

Materialetilbud hertil: 1) Tekster om arbejderfamilien – 1950'erne (35 kr.).
2) Differentierede opgavesæt.

Udstillingen er under opbygning for at blive en del af museets faste udstilling, men er stadig tilgængelig.

Trange tider

Brutal fremstilling af arbejderfamiliens hjem i København i 1930'erne. Faren er arbejdsløs og familien i den overfyldte lejlighed er ved at gå i opløsning.

De første arbejdere

Udstilling om den nye arbejderklasse og den »landsskadelige« fagbevægelse i 1870'erne.
Åbner foråret 1986.

Særudstilling

Arbejderplakater fra den spanske borgerkrig
Juni, juli, august, september 1986.

Film/Dias

Skal forudbestilles.

Multidias: **Arbejdets historie.**

(Materialetilbud: gratis vejledning).
Varighed: 40 min.

Multidias: **Den Aakjær, der blev glemt.**

(Materialetilbud: Indledning ved forfatteren Finn Vadmand).
Varighed: 20 min.

Film: **Arbejdsløs.**

Nutidens forhold for arbejdsløse, skildret i meget stærk film.
Varighed: 43 min.

Film: **Dengang i tyverne – da byen flyttede på landet.**

Film om de problemer, der opstod i Københavns nabokommuner, da folk p.g.a. bolignøden efter 1. verdenskrig brugte havehuse til helårsbeboelse.
Varighed: 45 min.

Forevisning af multidias og film **gratis.**
(Max. 50 pers.) ellers 500 kr. (max. 300 pers.).

Besøg på museet aftales på tlf. (01) 130152.

Tilmeldte skoleelever i gruppe har fri entré.

**Museet har åbent alle dage kl. 11-16.
Onsdag kl. 11-20.**

Guide til udstillingerne: 100 kr. (varighed ca. 1 time).

ARBEJDERMUSEET
Rømersgade 22, Telefon 01-13 01 52

International Arbejderbevægelse

I løbet af 1986 udkommer 12 bind om andre landes arbejderbevægelse.

I maj måned udkommer de første 3 bind, nemlig:

Johnny N. Laursen: Arbejderbevægelsen i Tyskland – fra Preussen til Det tredje Rige.
80 s. – Bogladepris kr. 78,00.

Lars Olsen: Arbejderbevægelsen i Italien. Det andet Italien.
80 s. ill. Bogladepris kr. 78,00.

Dorthe Uildall Petersen: Arbejderbevægelsen i Tanzania.
48 s. ill. Bogladepris kr. 45,00.

De følgende 9 bind i serien vil omhandle *Spanien, Frankrig, Indien, USA, Vesttyskland, Nordafrika, Brasilien, Japan og England.*

Disse 9 bind vil udkomme i løbet af efteråret/vinteren 1986/87.

Alle 12 bind er skrevet af folk med indgående kendskab til landene de beskriver, og de er skrevet i et let tilgængeligt sprog. Indholdsmæssigt er der lagt vægt på de sidste 15 til 25 års udvikling. Det gælder dog ikke Johnny Laursens bog om Tyskland før Hitler kom til magten.

Serien »International Arbejderbevægelse« udkommer med støtte fra LO og de udgives i samarbejde af ABA, AOF og Fremad.

Abonnementstilbud!

Hele serien på ialt 12 bind kan bestilles i abonnement til en samlet pris på kr. 539,00. Abonnementsrabatten er 30% da prisen hos boghandleren vil blive kr. 790,00.

Abonnement kan tegnes hos:

AOF's Forlag, Teglværksgade 27, 2100 København Ø. Tlf. 01-29 60 66

Et arkiv bliver til

*Arbejderbevægelsens Bibliotek
og Arkiv gennem 75 år.
1909 • 12. juni • 1984.*

For kun 9 kr. i porto kan man få tilsendt ABA's illustrerede jubilæums-skrift fra 1984.

Et arkiv bliver til er skrevet af ABA's tidligere arkivar, fhv. borgmester Børge Schmidt. I en radioudsendelse i februar 1986 blev ABA omtalt som »et af europas mest værdifulde arbejderarkiver«. Læs Børge Schmidts spændende og letlæste beretning om oprettelsen og udviklingen af ABA og benyt bogen som vejledning før du eller din organisation aflægger os et besøg.

Indsend 9 kr. i porto og ABA sender bogen.

Støt arbejderhistorien

Meld dig ind i SFAH

Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie

Rejsbygade 1, 1759 Kbh. V. Tlf. 01 - 24 15 22. Giro 6 18 04 50

Organisationer og enkeltpersoner kan tegne medlemskab af SFAH. Det koster kun 175.00 kr. årligt.

Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie (SFAH) er fagligt forum for forskningen i arbejderklassens og arbejderbevægelsens historie. Selskabet formidler denne forskning gennem publikationer, seminarer og foredrag. SFAH blev stiftet i 1970. Som medlem støtter du denne forskning og formidling og modtager årbog for arbejderbevægelsens historie og tidsskriftet Arbejderhistorie 2 gange årligt. Derudover ydes der store rabatter på selskabets skriftserie, og andre udgivelser.

Nyhed!

Kend din historie!

– råd og vink til lokal arbejderhistorie

»KEND DIN HISTORIE« er en pjece henvendt til fagforeninger, efterlønsklubber, arbejdere og alle andre med interesse for lokal arbejderhistorie. Det er ønsket med pjecen at inspirere til og uddybe interessen for studier i lokalhistoriske emner.

Pjecen giver råd om de tre hovedfaser i lokalhistorisk arbejde: indsamling, bearbejdning og formidling. Ud fra et ønske om et bredere historiesyn gives der i pjecen råd inden for: fagforeningshistorie, arbejdspladshistorie og arbejderfamiliens historie. I et selvstændigt afsnit behandles indsamling og brugen af interviews og erindringer i lokalhistorien.

Pjecen er blevet til i samarbejde mellem SFAHs lokalhistorieudvalg og en række mennesker, som har arbejdet med lokal arbejderhistorie i en årrække. Lokalhistorieudvalget har stået for den endelige udformning af pjecen.

Alt i alt en kompetent og inspirerende lille pjece til en ekstrem billig penge.
Pris pr. stk. kr. 20,00. Ved køb af 10 stk. og derover kr. 15,00.

»KEND DIN HISTORIE« kan bestilles hos SFAH.

Den Internationale Arbejderforening for Danmark

Aktstykker til belysning af statsmagtens kamp mod den tidlige arbejderbevægelse i Danmark fra august 1871 til Slaget på Fælleden i maj 1872. Udgivet og kommenteret af Jens Engberg. 464 sider. Indbundet i lærred.

En enestående belysning af den danske arbejderbevægelses stormfulde første år.

En bog med bud til alle, der interesserer sig for den danske arbejderbevægelse – historisk og aktuelt.

En stor og fornem bog med et omfattende noteapparat i en funktionel og brugervenlig typografi.

»Slaget på Fælledens 5. maj 1872. Efter Ravnen 1889. (ABA)

I sommeren 1871 vandt socialismens ideer fodfæste i Danmark, og den stærke faglige og politiske organisering, som siden har kendetegnet den danske arbejderklasse, tog sin begyndelse. Men også dengang havde de borgerlige magthavere svært ved at acceptere, at arbejderne samlede sig til fælles kamp for deres berettigede fordringer. Og det var grove og utilslørede magtmidler, som myndighederne tog i anvendelse for at knuse den unge arbejderbevægelse.

Professor Jens Engberg – forfatteren til den store Louis Pio-biografi – har i *Den Internationale Arbejderforening* samlet 175 samtidige dokumenter (spion- og stikkerrapporter, forhørsindberetninger, politidirektørens korrespondance o.m.a.), som minutiøst følger bevægelsens vanskelige, men resultatrige fremmarch dag for dag.

Bogen udgives af **Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie** i samarbejde med *Arbejderbevægelses Bibliotek og Arkiv*. Udgivelsen er støttet økonomisk af Statens humanistiske Forskningsråd og LOs Oplysningsfond. Normalprisen er 275 kr., men fagbevægelsens og selskabets medlemmer kan ved at benytte nedenstående bestillingskupon erhverve bogen for 95 kr.

DEN INTERNATIONALE SOCIALISTISKE KONGRES
I KØBENHAVN 28. 8. - 3. 9. 1910

75 ÅR

ABA indsamler

- Arkivalier og bøger
- Aviser og blade
- Fagblade og Tidsskrifter
- Fotografier - dias og plakater
- Film - video og bånd
- Faner og bannere
- Tegninger og malerier

Støt interessen for arbejderbevægelsens og arbejderklassens historie.

Smid ikke noget væk,
men kontakt ABA
Rejsbygade 1, 1759 V.
Tlf. 01-24 15 22

**Din fortid
– nutid
– fremtid**

SÆRUDSTILLING 28. 8. - 31. 10. 1985. DAGLIG 11-16, ONSDAG 11-20
I SAMARBEJDE MED ARBEJDERBEVÆGELSENS BIBLIOTEK OG ARKIV

ARBEJDERMUSEET

Rømersgade 22, DK 1362 København K. Telefon: 01-13 01 52